

УКРАЇНА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
(НУ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»)

Н А К А З

09 жовтня 2025 р.

Запоріжжя

№ 223-А

Про затвердження інструкцій
з охорони праці в НУ «Запорізька політехніка»

На виконання вимог «Положення про розробку інструкцій з охорони праці» затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці від 29 січня 1998 року № 9, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 7 квітня 1998 року за № 226/2666, «Положення про організацію роботи з ОП та БЖД учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти», затвердженого наказом МОНУ від 26.12.2017 р., № 1669, на виконання вимог Кодексу цивільного захисту України, правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом МВС від 30.12.2014р., №1417 та з метою організації роботи з попередження пожеж і проведення злагоджених дій час евакуації людей, майна тощо на випадок пожежі, Положення № 5-ОП «Про розробку інструкцій з охорони праці НУ «Запорізька політехніка» затвердженого наказом ректора від 29.07.24 р., № 142-А

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити інструкцію з охорони праці:

1.1 Кафедра військової підготовки

- Інструкція з охорони праці № 664- ОП загальна інструкція КВП;

2. Начальнику **ІОЦ** Андрію САВЧУКУ розмістити цей наказ в розділі «Охорона праці»

3. Контроль за виконанням цього наказу покладаю на проректора з АГР Миколу ЧЕЧЕЛЯ.

Ректор

Віктор ГРЕШТА

ПОГОДЖЕНО:

Проректор з АГР

Микола ЧЕЧЕЛЬ

2025р.

Начальник юридичного відділу

Максим ДЕСЕВ

2025р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

**ІНСТРУКЦІЯ
З ОХОРОНИ ПРАЦІ № 664
ЗАГАЛЬНА ІНСТРУКЦІЯ
КАФЕДРА ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

м. ЗАПОРІЖЖЯ
2025 р.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ ректора

НУ «Запорізька політехніка»

від «__» _____ 2025 р. № _____

**ІНСТРУКЦІЯ
З ОХОРОНИ ПРАЦІ № 664**

**ЗАГАЛЬНА ІНСТРУКЦІЯ
КАФЕДРА ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

м. ЗАПОРІЖЖЯ
2025 р.

	Вступ.	
1.0.	Загальні положення законодавства України про охорону праці.	5
1.1.	Основні законодавчі акти з охорони праці.	
2.0.	Організація роботи з охорони праці та обов'язки посадових осіб.	7
3.0.	Організація проведення навчання і перевірки знань з охорони праці.	10
3.1.	Організація навчання і перевірки знань студентів з питань охорони	
3.2.	Організація навчання і перевірки знань працівників з питань охорони	
4.0.	Організація проведення інструктажів з питань охорони праці, безпеки	12
4.1.	Організація проведення інструктажів зі студентами з питань охорони	
4.2.	Організація проведення інструктажів з працівниками з питань охорони	
5.0.	Організація з питань охорони праці під час проведення навчального	16
6.0.	Організація з питань охорони праці при виконанні робіт під час	21
6.1.	При виконанні робіт з обслуговування, ремонту артилерійського	
6.2.	При виконанні робіт з обслуговування, ремонту військової техніки.	
6.3.	При виконанні робіт з обслуговування, ремонту та зарядження	
6.4.	При виконанні робіт з обслуговування, ремонту електричних установок.	
7.0.	Організація з питань охорони праці при виконанні господарських та	34
7.1.	При виконанні робіт на зварювальному апараті.	
7.2.	При виконанні робіт на свердлильному верстаті.	
7.3.	При виконанні робіт на токарному верстаті.	
7.4.	При виконанні робіт на деревообробному верстаті.	
7.5.	При виконанні робіт на заточувальному верстаті.	
7.6.	При виконанні робіт із застосуванням електричного інструменту.	
7.7.	При виконанні робіт із застосуванням ручного немеханізованого	
7.8.	При виконанні робіт на висоті.	
8.0.	Організація з питань охорони праці під час несення служби в	43
9.0.	Заходи пожежної безпеки.	45
9.1.	Організація та технічні протипожежні заходи.	
9.2.	Протипожежний інструктаж і навчання.	
9.3.	Вимоги пожежної безпеки:	
9.3.	Утримання території.	
9.3.	Утримання будівель, споруд, приміщень.	
9.3.	Утримання евакуаційних шляхів.	
9.3.	Утримання технічних засобів протипожежного захисту.	
9.3.	Утримання інженерного обладнання.	
9.4.	Заходи пожежної безпеки:	
9.4.	Під час застосування відкритого вогню.	
9.4.	При встановленні пічного опалення.	
9.5.	Порядок огляду, приведення в пожежобезпечний стан і закриття	
9.6.	Обов'язки та дії працівників кафедри у разі пожежі.	
9.7.	Документи та заходи.	

10.0.	Заходи електричної безпеки.	58
10.1.	Організаційні заходи.	
10.2	Заходи та засоби захисту від ураження електричним струмом.	
10.3	Особливості ураження електричним струмом та види електричних травм	
10.4	Дії в аварійних ситуаціях, перша допомога при ураженні електричним	
11.0.	Надання першої допомоги потерпілим у разі нещасного випадку.	61
11.1	Основні причини травматизму і захворювань та засоби їх запобігання.	
11.2	Надання медичної допомоги.	
12.0	Розслідування та облік нещасних випадків.	63

ВСТУП

Інструкція з охорони праці (далі-Інструкція) є нормативним актом, що містить обов'язкові для дотримання працівниками та студентами (далі-учасники навчального процесу) кафедри військової підготовки (далі-кафедра) вимоги з охорони праці:

- під час проведення навчального процесу;
- під час обслуговування, ремонту артилерійського озброєння, військової техніки та іншого обладнання;
- під час виконання господарських та будівельних робіт;
- під час несення служби в добовому наряді;
- під час гасіння пожежі;
- по наданню першої допомоги потерпілим від нещасних випадків і правил поведінки у разі виникнення аварій.

Безпека при проведенні навчального процесу, виконанні робіт по обслуговуванні, ремонту артилерійського озброєння, військової техніки, господарських та будівельних робіт, гасінні пожежі, несення служби в добовому наряді забезпечується:

- правильною організацією;
- міцними знаннями матеріальної частини артилерійського озброєння та військової техніки, правил їх використання, обслуговування, ремонту і збереження та чітким дотриманням встановлених правил і заходів з техніки безпеки;
- справним станом артилерійського озброєння та військової техніки, засобів обслуговування та ремонту;
- постійним пильнуванням з боку керівників занять, робіт, старших команд за дотриманням учасниками навчального процесу заходів безпеки в процесі занять та робіт.

Організація, керівництво та контроль за проведенням заходів безпеки здійснюються завідувачем кафедри.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ОХОРОНУ ПРАЦІ

На виконання вимог Конституції України з питань охорони праці створена відповідна нормативно-правова база, що постійно розвивається.

Процес кардинальних змін нормативно-правової бази України з питань охорони праці було започатковано 12 жовтня 1992 р. з прийняттям Верховною Радою України спеціального Закону України "Про охорону праці", який введено в дію з дня його опублікування 24 листопада 1992.

Цей Закон є основоположним нормативно-правовим актом, що має рамочний характер і встановлює на законодавчому рівні єдиний порядок організації охорони праці в Україні, регулює відносини між завідувачем кафедри і співробітником з питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища.

Разом із Законом України "Про охорону праці" зазначені нормативно-правові акти сьогодні складають цілком самостійну гілку трудового права законодавство про охорону праці, яке створює міцний правовий фундамент на шляху вирішення завдань щодо підвищення рівня безпеки і умов праці та забезпечення належного захисту прав і соціальних інтересів учасників навчального процесу кафедри.

Згідно Закону України, *охорона праці* це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження здоров'я і працездатності учасникам навчального процесу в процесі праці.

Головною *метою* охорони праці є створення на кожному робочому місці безпечних умов праці, навчання, умов безпечної експлуатації обладнання, зменшення або повна нейтралізація дії шкідливих і небезпечних виробничих факторів на організм учасникам навчального процесу і, як наслідок, зниження виробничого травматизму та професійних захворювань.

1.1. Основні законодавчі акти з охорони праці.

Конституція України.

Основним законом, що гарантує право громадян на безпечні та нешкідливі умови праці, є Конституція України, в якій проголошено, що громадяни України мають право на працю, яку вони вільно обирають або на яку погоджуються.

Держава повинна створювати умови для повної зайнятості працездатного населення, рівні можливості для громадян у виборі професії та роду трудової діяльності, здійснювати програми професійно-технічного навчання, підготовки та перепідготовки робітників.

Реалізація цих прав здійснюється через виконання вимог, викладених у законодавчих актах щодо охорони праці **Закон України "Про охорону праці"**.

Цей Закон самостійна гілка в законодавстві України про працю. Він визначає основні положення конституційного права громадян за охорону життя і здоров'я в процесі трудової діяльності, регулює відносини між власником і працівником з питань безпеки, гігієни праці, а також встановлює єдиний порядок організації охорони праці в Україні.

Законом визначено досить чітку систему органів державного управління і нагляду за охороною праці.

Закон України "Про внесення змін в Закон України «Про охорону праці»".

Цей Закон, затверджений Верховною Радою України 21.11.2002р. розроблено з метою удосконалення механізму реалізації Конституційних прав громадян на належні безпечні і здорові умови праці, підвищення профілактичної роботи із збереження життя і здоров'я людей під час їх трудової діяльності, встановлення єдиного порядку організації охорони праці в Україні. Нова редакція Закону "Про охорону праці" враховувала і динамічні перетворення в економічній сфері в умовах ринкових відносин.

Кодекс законів про працю.

Кодекс законів про працю основний закон національного трудового законодавства. Законодавство про працю України визначає правові засади (принципи) і гарантії здійснення громадянами України права розпоряджатися своїми здібностями до продуктивної і творчої праці, регулює трудові відносини працівників усіх підприємств, установ незалежно від форм власності, виду діяльності і галузевої належності.

Закон України "Про охорону здоров'я населення".

Цей закон визначає правові, організаційні, економічні та соціальні основи охорони здоров'я населення в Україні.

Кодекс цивільного захисту України.

Кодекс цивільного захисту України регулює відносини, пов'язані із захистом населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій, реагуванням на них, функціонуванням єдиної державної системи цивільного захисту, та визначає повноваження органів державної влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, права та обов'язки громадян України, іноземців та осіб без громадянства, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності.

Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища".

Завданням законодавства про охорону навколишнього середовища є встановлення відносин в області охорони, використання та відновлення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, запобіганні і ліквідації негативного впливу господарської діяльності на довкілля.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА ОБОВ'ЯЗКИ ПОСАДОВИХ ОСІБ

Організація роботи з охорони праці на кафедрі проводиться згідно Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і навчальних закладах, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 01.08.2001р. № 563, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 20.11.2001р. за № 969/6160 (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України від 20.11.2011р. № 782), (далі-Положення), та визначає єдину систему, а також обов'язки завідувача кафедри та посадових осіб щодо забезпечення здорових і безпечних умов навчального процесу, запобігання травматизму його учасників.

Кафедра військової підготовки у своїй діяльності керується чинним законодавством, нормативно-правовими актами з охорони праці, цією Інструкцією.

Загальне керівництво і відповідальність за організацію роботи з охорони праці покладається на завідувача кафедри.

Завідувач кафедри:

- *несе відповідальність* за створення здорових, безпечних умов проведення навчального процесу на кафедрі;
- *вносить* питання охорони праці, безпеки життєдіяльності в навчальні програми, методичні рекомендації до лабораторних робіт, курсових і дипломних проектів;
- *проводить* з кожним співробітником кафедри інструктажі з охорони праці, оформляє у журналі відповідно до Положення;
- *організовує розроблення і періодичний перегляд* інструкцій з охорони праці та інструкцій з безпеки, узгоджує їх із службою охорони праці університету та подає на затвердження ректору;
- *організовує проведення* із студентами інструктажів з питань охорони праці та інструктажів з безпеки життєдіяльності;
- *забезпечує* навчання і перевірку знань з охорони праці студентів, які працюють в умовах підвищеної небезпеки;
- *забезпечує своєчасну явку* на періодичний медичний огляд студентів, співробітників відповідно до Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 21.05.2007р. № 246, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 23.07.2007р. за № 846/14113(зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 14.02.2012р. № 107);
- *складає і направляє* заявки на спеціальний одяг, спеціальне взуття та інші засоби індивідуального захисту згідно Положення про порядок забезпечення працівників спеціальним одягом, спеціальним взуттям та іншими засобами індивідуального захисту, затвердженого наказом Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду від 24.03.2008р. № 53, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 21.05.2008р. за № 446/15137(зі змінами, внесеними згідно з Наказом Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду від 16.11.2009р. № 194);

- здійснює спільно з представником профспілки контроль за станом охорони праці, безпеки життєдіяльності;
- бере участь у розробленні окремого розділу з охорони праці, безпеки життєдіяльності колективного договору;
- бере участь у його розслідуванні та здійсненні заходів щодо усунення причин, що призвели до нещасного випадку;
- повідомляє ректора та службу охорони праці, безпеки життєдіяльності університету про кожний нещасний випадок, що трапився під час навчального процесу.

Обов'язки посадових осіб та організація роботи з охорони праці на кафедрі.

Завідувач лабораторією:

- несе безпосередню відповідальність за безпечний стан робочих місць, обладнання, приладів, інструментів, інвентарю тощо;
- не допускає до проведення навчальних занять або робіт учасників навчального процесу без передбаченого спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту;
- вимагає у встановленому порядку забезпечення спеціальним одягом, спеціальним взуттям та іншими засобами індивідуального захисту учасників навчального процесу згідно Положення про Порядок забезпечення працівників спеціальним одягом, спеціальним взуттям та іншими засобами індивідуального захисту, затвердженого наказом Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду від 24.03.2008р. №5 3, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 21.05.2008р. за № 446/15137(зі змінами, внесеними згідно з Наказом Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду від 16.11.2009р. № 194);
- розробляє і переглядає (один раз на 5 років) відповідно до цього Положення інструкції з безпеки під час проведення занять у кабінетах, аудиторіях, лабораторіях, майстернях тощо;
- дозволяє використання обладнання, встановленого у кабінетах, аудиторіях, лабораторіях, полігонах, передбачене чинними типовими переліками, затвердженими Міністерством освіти і науки України;
- контролює дотримання здорових і безпечних умов проведення навчального процесу на кафедрі;
- проводить інструктажі з питань охорони праці під час навчального процесу;
- проводить або контролює проведення викладачем, інструктажів з безпеки життєдіяльності студентів з обов'язковою реєстрацією в журналі обліку навчальних занять (вступний) та в журналі встановленого зразка (первинний, позаплановий, цільовий);
- терміново повідомляє завідувача кафедри про кожний нещасний випадок, що трапився з учасником навчального процесу, організує при потребі надання потерпілому першої долікарської допомоги.

Викладач:

- несе відповідальність за збереження життя і здоров'я студентів під час навчального процесу;

- *забезпечує проведення* навчального процесу, що регламентується чинними законодавчими та нормативно-правовими актами з охорони праці, безпеки життєдіяльності;
- *організовує вивчення* студентами правил і норм з охорони праці, безпеки життєдіяльності;
- *проводить інструктажі* з студентами:
- з охорони праці під час проведення навчального процесу відповідно Положення;
- з безпеки життєдіяльності під час проведення навчального процесу:
 - вступний на початку навчального року - з реєстрацією в журналі обліку навчальних занять;
 - первинний, позаплановий, цільовий інструктажі - з реєстрацією в спеціальному журналі;
 - інструктажі перед початком заняття (нової теми, лабораторної, практичної роботи тощо) - з реєстрацією в журналі обліку навчальних занять;
- *здійснює контроль* за виконанням студентами правил (інструкцій) з охорони праці, за дотриманням вимог техніки безпеки;
- *проводить профілактичну роботу* щодо запобігання травматизму серед студентів під час навчального процесу;
- *проводить профілактичну роботу* серед студентів щодо вимог особистої безпеки у побуті (дії у надзвичайних ситуаціях, дорожній рух, участь у масових заходах, перебування в громадських місцях, об'єктах мережі торгівлі тощо);
- *терміново повідомляє* завідуючого кафедри про кожний нещасний випадок, що трапився з студентом, організовує надання першої долікарської допомоги потерпілому, викликає медпрацівника.

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАННЯ І ПЕРВІРКИ ЗНАНЬ З ОХОРОНИ ПРАЦІ

Навчання та перевірка знань з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності учасників навчального процесу проводяться відповідно до Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженого наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 26.01.2005р. № 15, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 15.02.2005р. за № 231/10511 (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду від 16.11.2007р. № 273)(далі-Типове положення), Положення про Порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці в закладах, установах, організаціях, підприємствах, підпорядкованих Міністерству освіти і науки України, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 18.04.2006р. № 304, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 07.07.2006р. за № 806/12680 (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 26.03.2013р. № 378)(далі-Положення про навчання) та Положення про Порядок проведення навчання, перевірки знань, інструктажі з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності працівників, студентів і аспірантів Запорізького національного технічного університету, затвердженого наказом ректора від 18.05.2007 р. № 127 (далі-Положення про навчання) з метою забезпечення належних, безпечних і здорових умов навчання, запобігання нещасним випадкам та професійним захворюванням.

Крім навчання з охорони праці проводиться навчання з питань охорони здоров'я, радіаційної, пожежної безпеки, безпеки дорожнього руху, реагування на надзвичайні ситуації тощо.

3.1. Організація навчання і перевірки знань студентів з питань охорони праці

Навчання *студентів* з питань охорони праці проводиться відповідно до типових планів і програм з предметів і навчальних дисциплін "Основи охорони праці", "Охорона праці в галузі" та вище зазначеного Положення про навчання. Крім навчання з охорони праці проводиться навчання з питань охорони здоров'я, радіаційної, пожежної безпеки, безпеки дорожнього руху, реагування на надзвичайні ситуації тощо, всі ці питання входять до курсу предметів і дисциплін з безпеки життєдіяльності. Обсяги, зміст навчання та форми перевірки знань з питань безпеки життєдіяльності визначаються навчальними планами і програмами, затвердженими Міністерством освіти і науки України.

Навчання студентів з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності проводиться як традиційними методами, так і з використанням сучасних форм організації навчання - модульного, дистанційного, екстернатного тощо, а також з використанням технічних засобів навчання-комп'ютерних.

Під час навчання на студентів поширюється законодавство про охорону праці.

3.2. Організація навчання і перевірки знань працівників з питань охорони праці

Відповідно до Положення про навчання під час прийняття на роботу і в процесі роботи **співробітники** проходять навчання та перевірку знань з питань охорони праці, надання першої медичної допомоги потерпілим від нещасних випадків, а також правил поведінки в разі виникнення аварій.

Навчання співробітників з питань охорони праці проводиться у вигляді складової частини безпеки життєдіяльності, при цьому кількість годин і тематика навчання з питань охорони праці повинна відповідати Положенню про навчання. Навчанню і перевірці знань підлягають усі без винятку працівники з урахуванням умов праці та їх діяльності.

Перевірка знань співробітників з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності проводиться за нормативно-правовими актами з охорони праці, радіаційної, пожежної безпеки тощо, додержання яких входить до їхніх функціональних обов'язків.

Особи, які суміщають професії, проходять навчання і перевірку знань з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності з основних професій і з професій за сумісництвом.

Співробітники проходять навчання і перевірку знань з охорони праці, безпеки життєдіяльності за місцем роботи обсягом не менше 20 годин.

Формою перевірки знань з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності співробітників є тестування, залік або іспит.

Особам, які під час перевірки знань з охорони праці, безпеки життєдіяльності виявили задовільні результати, видається посвідчення про перевірку знань з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності.

При незадовільних результатах перевірки знань з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності співробітники протягом одного місяця повинні пройти повторну перевірку знань.

Не допускаються:

- співробітники до роботи, які не пройшли навчання і перевірку знань з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності.

РОЗДІЛ 4. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ІНСТРУКТАЖІВ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ, БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Інструктажі з питань охорони праці з учасниками навчального процесу на кафедрі проводяться відповідно до Положення про навчання.

Інструктажі з питань безпеки життєдіяльності, які містять питання охорони здоров'я, пожежної, радіаційної безпеки, безпеки дорожнього руху, реагування на надзвичайні ситуації, безпеки побуту тощо, проводяться з учасниками навчального процесу відповідно до Положення про навчання.

4.1. Організація проведення інструктажів з студентами з питань охорони праці.

Під час проведення навчального процесу інструктажі з охорони праці з студентами здійснюються відповідно до Положення про навчання.

Вступний інструктаж з охорони праці проводиться:

- до початку навчання на кафедрі.

Первинний інструктаж з охорони праці проводиться:

- перед початком навчання в кожній аудиторії, боксі, лабораторії, майстерні;
- перед виконанням кожного навчального завдання, пов'язаного з використанням різних механізмів, інструментів, матеріалів тощо.

Позаплановий інструктаж з охорони праці проводиться:

- при порушеннях ними вимог нормативно-правових актів з охорони праці, що можуть призвести або призвели до травм, аварій, пожеж тощо.

Первинний, повторний, позаплановий і цільовий інструктажі з охорони праці проводяться викладачами та завершуються перевіркою знань у вигляді усного опитування або за допомогою технічних засобів.

Реєстрація таких інструктажів проводиться:

- **вступний** - у журналі обліку навчальних занять на окремій сторінці за формою;
- **первинний** на робочому місці в кожній аудиторії, боксі, лабораторії, майстерні, де проводиться навчання, - у спеціальному журналі, а перед виконанням навчального завдання, пов'язаного з використанням різних механізмів, інструментів, матеріалів тощо - у журналі обліку навчальних занять на сторінці про запис теми навчального заняття тощо.

Крім проведення інструктажів з охорони праці під час навчального процесу з студентами проводяться одночасно інструктажі з питань безпеки життєдіяльності, які містять питання безпеки праці, охорони здоров'я, радіаційної, пожежної безпеки, безпеки дорожнього руху, попередження побутового травматизму, дії у випадку надзвичайних ситуацій тощо.

Організація проведення інструктажів з безпеки життєдіяльності визначаються Положенням.

Перед початком навчальних занять один раз на рік, а також при зарахуванні або оформленні студента проводиться **вступний інструктаж** з безпеки життєдіяльності на кафедрі.

Запис про вступний інструктаж робиться на окремій сторінці журналу обліку навчальних занять.

Первинний інструктаж з безпеки життєдіяльності проводиться:

- на початку заняття у кожній аудиторії, боксі, лабораторії, майстерні тощо;
- наприкінці навчального року перед початком канікул, а також за межами кафедри, де навчальний процес пов'язаний з використанням небезпечних або шкідливих для здоров'я факторів;
- перед виконанням кожного навчального завдання, пов'язаного з використанням різних матеріалів, інструментів, приладів, на початку заняття, лабораторної, практичної роботи тощо.

Запис про проведення первинного інструктажу робиться в окремому журналі реєстрації інструктажів з безпеки життєдіяльності, який зберігається в кожній аудиторії, боксі, лабораторії, майстерні та іншому робочому місці.

Позаплановий інструктаж з безпеки життєдіяльності проводиться:

- у разі порушення вимог нормативно-правових актів з охорони праці, що може призвести чи призвело до травм, аварій, пожеж тощо;
- при зміні умов виконання навчальних завдань (лабораторних робіт, професійної підготовки тощо);
- у разі нещасних випадків за межами кафедри.

Реєстрація позапланового інструктажу проводиться в журналі реєстрації інструктажів, що зберігається в кожній аудиторії, боксі, лабораторії, майстерні тощо.

Цільовий інструктаж з безпеки життєдіяльності проводиться:

- у разі організації позанавчальних заходів (олімпіади, турніри з предметів, екскурсії, туристичні походи, спортивні змагання тощо);
- під час проведення громадських, позанавчальних робіт (прибирання територій, приміщень, науково-дослідна робота на навчально-дослідній ділянці тощо).

Реєстрація проведення цільового інструктажу здійснюється у журналі реєстрації інструктажів.

4.2. Організація проведення інструктажів з співробітниками з питань охорони праці.

Співробітники кафедри під час прийняття на роботу та періодично повинні проходити інструктажі з питань охорони праці, навчання щодо надання першої медичної допомоги потерпілим від нещасних випадків, а також правил поведінки та дій при виникненні аварійних ситуацій, пожеж і стихійних лих.

Порядок проведення інструктажів з охорони праці з співробітниками на кафедрі визначається Положенням про навчання:

Вступний інструктаж з охорони праці проводиться з співробітниками:

- які приймаються на постійну або тимчасову роботу незалежно від їх освіти, стажу роботи та посади;
- які прибули до кафедри у відрядження і беруть безпосередню участь у навчальному процесі або виконують інші роботи для цієї кафедри.

Вступний інструктаж проводиться провідним інженером з охорони праці Служби УЗ, П, ТБ, ОП та ВО в кабінеті охорони праці університету, що спеціально до цього обладнано, за програмою, розробленою Службою УЗ, П, ТБ, ОП та ВО.

Запис про проведення вступного інструктажу робиться в журналі реєстрації

вступного інструктажу з питань охорони праці, який зберігається службою охорони праці, а також у наказі про прийняття співробітника на роботу.

Первинний інструктаж з охорони праці проводиться до початку роботи безпосередньо на робочому місці з співробітником:

- новоприйнятим (постійно чи тимчасово) до кафедри;
- який переводиться з одного структурного підрозділу університету до іншого;
- який виконуватиме нову для нього роботу;
- відрядженим працівником іншої установи чи закладу освіти, який бере безпосередню участь у навчально-виховному або виробничому процесі. Первинний інструктаж на робочому місці проводиться індивідуально або з групою осіб одного фаху за чинними на кафедрі інструкціями з охорони праці відповідно до виконуваних робіт.

Повторний інструктаж з охорони праці проводиться на робочому місці індивідуально з окремим співробітником, з групою працівників, які виконують однотипні роботи, за обсягом і змістом переліку питань первинного інструктажу.

Повторний інструктаж проводиться на роботах з підвищеною небезпекою - 1 раз на 3 місяці, для решти робіт - 1 раз на 6 місяців.

Позаплановий інструктаж з охорони праці проводиться на робочому місці або в кабінеті охорони праці:

- при введенні в дію нових або переглянутих нормативно-правових актів з охорони праці, а також при внесенні змін та доповнень до них;
- при зміні технологічного процесу, заміні або модернізації устаткування, приладів та інструментів, вихідної сировини, матеріалів та інших факторів, що впливають на стан охорони праці;
- при порушеннях співробітниками вимог нормативно-правових актів з охорони праці, що призвели до травм, аварій, пожеж тощо;
- при перерві в роботі виконавця більше ніж на 30 календарних днів - для робіт з підвищеною небезпекою, а для решти робіт - понад 60 днів;
- індивідуально з окремим співробітником або з групою співробітників одного фаху.

Обсяг і зміст позапланового інструктажу визначаються в кожному окремому випадку залежно від причин і обставин, що спричинили потребу його проведення.

Цільовий інструктаж з охорони праці проводиться:

- у разі ліквідації аварії або стихійного лиха;
- при проведенні робіт, на які відповідно до законодавства, оформлюються наряд-допуск, наказ або розпорядження;
- індивідуально з окремим співробітником або з групою співробітників.

Обсяг і зміст цільового інструктажу визначаються залежно від виду робіт, що виконуватимуться.

Крім проведення інструктажів з охорони праці під час навчального процесу з співробітниками проводяться одночасно інструктажі з питань безпеки життєдіяльності, які містять питання безпеки праці, охорони здоров'я, радіаційної, пожежної безпеки, безпеки дорожнього руху, попередження побутового травматизму, дії у випадку надзвичайних ситуацій тощо.

РОЗДІЛ 5. ОРГАНІЗАЦІЯ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Освітня діяльність на кафедрі реалізується у вигляді навчального процесу, який включає навчальну, виховну, методичну, наукову діяльність. Перелік документів, які відпрацьовуються на кафедрі з питань підготовки військових фахівців, визначаються Міністерством оборони України та Міністерством освіти і науки України.

Навчальна робота є одним з основних видів діяльності кафедри і проводиться відповідно до затверджених програм військової підготовки, які визначають організацію, теоретичний і практичний зміст підготовки студентів, а також оптимальний обсяг теоретичних знань і практичних навичок, отримуваних ними з військово-облікової спеціальності.

Планування навчальної роботи повинно забезпечити повне і якісне виконання програм військової підготовки студентів за програмами офіцерів запасу, вивчення військових дисциплін на базі знань, які отримують студенти з цивільної спеціальності, правильну послідовність у вивченні дисциплін розділів програми, комплектацію тактичної (тактико-спеціальної) підготовки з іншими військовими дисциплінами, рівномірне навчальне навантаження викладацького складу і раціональне використання навчально-матеріальної бази кафедри для практичного навчання студентів.

До навчальної роботи відносяться заходи з планування, організації і проведення всіх видів занять, поточного та підсумкового контролю за засвоєнням навчального матеріалу.

Організацію з питань охорони праці студентів під час навчального процесу здійснює викладач або інші посадові особи, яким завідувачем кафедри доручена організація цієї роботи.

Навчальний процес на кафедрі здійснюється у таких формах: навчальні заняття, виконання індивідуальних завдань, самостійна робота студентів, практична підготовка, навчальні збори, контрольні заходи.

Основні види навчальних занять.

- **лекція** призначена для засвоєння теоретичного матеріалу. Лекції проводяться викладачами кафедри у відповідно обладнаних приміщеннях - аудиторіях. Викладач зобов'язаний дотримуватися навчальної програми щодо тем лекційних занять, але не обмежується в питаннях трактування навчального матеріалу, формах і засобах доведення його до студентів.

- **лабораторне заняття** - форма навчального заняття, при якому студент під керівництвом викладача особисто проводить натурні або імітаційні експерименти чи досліди з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень даної навчальної дисципліни, набуває практичних навичок роботи з лабораторним устаткуванням, обладнанням, обчислювальною технікою. Лабораторні заняття проводяться у спеціально обладнаних навчальних лабораторіях з використанням устаткування, пристосованого до умов навчального процесу (лабораторні макети, установки тощо). Лабораторне заняття включає проведення поточного контролю підготовленості студентів до виконання конкретної лабораторної роботи, виконання

завдань теми заняття, оформлення індивідуального звіту з виконаної роботи та його захист перед викладачем.

практичне заняття - форма навчального заняття, при якій викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом відповідно сформульованих завдань. Практичні заняття проводяться в аудиторіях або в навчальних лабораторіях, оснащених необхідними технічними засобами навчання, обчислювальною технікою у складі взводу, піввзводу, навчальної групи. Вони мають на меті освоєння артилерійського озброєння, військової техніки, оволодіння способами їх застосування, експлуатації, ремонту і зберігання, вироблення навичок у вирішенні завдань, виробництві розрахунків і регламентних робіт, веденні робочих карт, розробці та оформленні бойових і службових документів, відпрацюванні нормативів відповідно до програми навчання. На практичних заняттях удосконалюються набуті студентами знання та навички в управлінні підрозділами, у використанні артилерійського озброєння, водінні машин, роботі на техніці. Практичні заняття можуть проводитися методом тренувань. Головним їх змістом є практична робота екіпажу, розрахунку, кожного студента на навчальному місці (об'єкті).

- **семінарське заняття** - форма навчального заняття, при якій викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем, до котрих студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань (рефератів). Семінарські заняття проводяться в аудиторіях або в навчальних кабінетах з однією академічною групою. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами реферати, їх виступи, активність у дискусії, уміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові оцінки за кожне семінарське заняття вносяться у відповідний журнал.

- **індивідуальне заняття** проводиться з окремими студентами з метою підвищення рівня їх підготовки та розкриття індивідуальних творчих здібностей. Індивідуальні навчальні заняття організуються за окремим графіком з урахуванням індивідуального навчального плану студента і можуть охоплювати частину або повний обсяг занять з однієї або декількох навчальних дисциплін, а в окремих випадках - повний обсяг навчальних занять для конкретного освітнього або кваліфікаційного рівня.

- **консультація** - форма навчального заняття, при якій студент отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування. Консультація може бути індивідуальною або проводитися для групи студентів, залежно від того, чи викладач консультує студентів з питань, пов'язаних із виконанням індивідуальних завдань, чи з теоретичних питань навчальної дисципліни.

Інші види навчальних занять визначаються у порядку, встановленому кафедрою.

Індивідуальне завдання з окремих дисциплін (реферати, розрахункові, графічні, курсові, дипломні проекти або роботи тощо) виконується студентом

самостійно при консультуванні викладачем. Курсові проекти (роботи) виконуються з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних студентами за час навчання та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання.

Керівниками дипломних проектів (робіт) призначаються викладачі кафедри. **Самостійна робота студента** є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Самостійна робота студента забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення конкретної навчальної дисципліни: підручник, навчальні та методичні посібники, конспект лекцій викладача, практикум тощо. Методичні матеріали для самостійної роботи студентів повинні передбачати можливість проведення самоконтролю з боку студента. Для самостійної роботи студенту також рекомендується відповідна наукова та фахова монографічна і періодична література. Самостійна робота студента над засвоєнням навчального матеріалу з конкретної дисципліни може виконуватися у бібліотеці кафедри, навчальних аудиторіях, комп'ютерному класі(лабораторіях), а також в домашніх умовах. При організації самостійної роботи студентів з використанням складного обладнання чи устаткування, складних систем доступу до інформації (наприклад, комп'ютерних баз даних, систем автоматизованого проектування тощо) передбачається можливість отримання необхідної консультації або допомоги з боку фахівця. Навчальний матеріал навчальної дисципліни, передбачений робочим навчальним планом для засвоєння студентом в процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався при проведенні навчальних занять.

Практична підготовка студентів є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми для здобуття кваліфікаційного рівня і має на меті набуття студентом професійних навичок та вмінь. Практична підготовка проводиться в умовах професійної діяльності під організаційно-методичним керівництвом викладача кафедри.

Під час **навчального збору (стажування)** проводиться тактичне(тактико-спеціальне) навчання. Тактичне навчання є завершальним етапом навчального збору. Навчальний збір проводиться з метою удосконалення професійних навичок студентів набутих ними під час засвоєння програми військової підготовки, виконання вправ із стрільби, керування військовою технікою та виконання інших навчально-бойових завдань.

Контрольні заходи включають:

- **поточний контроль** здійснюється під час проведення практичних, лабораторних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Форма проведення поточного контролю під час навчальних занять і система оцінювання рівня знань визначається відповідною кафедрою (предметною або цикловою комісією);

- **підсумковий контроль** проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному освітньому (кваліфікаційному) рівні або на окремих його завершених етапах. Підсумковий контроль включає семестровий контроль та державну атестацію

студента.

Основними елементами навчально-матеріальної бази кафедри є:

- навчальна військова техніка та артилерійське озброєння; - навчально-лабораторна база (лабораторне устаткування та обладнання, обчислювальна техніка, технічні засоби навчання і контролю тощо);
- аудиторії, бібліотека, викладацькі кімнати, інші навчальні та навчально-допоміжні приміщення;
- навчальні майстерні, бокси для зберігання військової техніки та артилерійського озброєння, кімнати для зберігання зброї та учбових приладів;
- об'єкти, що призначені для відпрацювання завдань загальновійськової та спеціальної підготовки і проведення зборів;
- інші матеріальні та технічні засоби, будівлі та споруди;
- підручники та навчальні посібники, наукова та довідкова література, статuti, порадики, курси стрільб та водіння, інші нормативні документи та навчальні матеріали.

Викладач кафедри відповідає за організацію та здійснення заходів безпеки в умовах навчального процесу. Він зобов'язаний:

- проводити інструктаж студентам перед початком занять у складі підрозділу;
- особисто перевіряти знання правил та заходів безпеки та виконання їх студентами;
- вимагати та забезпечувати виконання студентами заходів безпеки при проведенні занять з артилерійським озброєнням та військовою технікою;
- розслідувати нещасні випадки і аналізувати причини їх виникнення, доповідати завідувачу кафедри.

Персонально кожний студент несе відповідальність за своєчасне та точне виконання усіх правил та заходів безпеки.

Безпека студентів під час проведення навчального процесу гарантується дотриманням вимог:

- заняття з військової підготовки повинні проводитись в спеціально обладнаних аудиторіях;
- приміщення аудиторії, розміщення в ньому обладнання повинні відповідати вимогам;
- експлуатація електрообладнання повинна відповідати вимогам ДНАОП 0.00-1.21-98 "Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів", затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці від 09.01.1998р. № 4 зареєстрованого в Мін'юсті 10.02.1998р. за № 93/2533;
- в аудиторії слід мати протипожежні засоби та в разі потреби користуватися ними згідно з НАПБ В.01.050-98/920 "Правила пожежної безпеки для закладів, установ і організацій системи освіти України", затвердженим спільним наказом Міносвіти України й Головного управління Державної пожежної охорони МВС України від 30.09.1998р. № 348/70, зареєстрованим в Мін'юсті від 17.12.1998р. № 800/3240;
- в аудиторії необхідно мати аптечку з набором медикаментів і приладдя відповідно до додатка;
- навчальне місце для вивчення стройових прийомів (спеціальний майданчик)

обладнується в межах території кафедри і має бути рівним, з асфальтованим чи бетонним покриттям, на якому наноситься білою фарбою докладна розмітка;

- під час проведення занять узимку майданчик слід очищати від снігу та криги, а в разі потреби - посипати піском;

- у разі метання гранат з місця слід розмішувати студентів з інтервалами в два-три кроки, а в разі метання в русі (поток) під час подолання єдиної смуги перешкод установлювати дистанції та дотримуватись їх, що унеможливило попадання гранати в студента, який біжить попереду, або встановлювати ціль збоку від напрямку руху;

- з вивчення матеріальної частини зброї, переконатися у відсутності ум'ятин на зовнішніх частинах, гострих задирок, тріщин, відколів на дерев'яних частинах, заклинь та інших несправностей, що можуть спричинити травматизм студентів. Зброя обов'язково підлягає перевірці на зарядженість.

РОЗДІЛ 6. ОРГАНІЗАЦІЯ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ ПРИ ВИКОНАННІ РОБІТ ПІД ЧАС ОБСЛУГОВУВАННЯ І РЕМОНТУ АРТИЛЕРІЙСЬКОГО ОЗБРОЄННЯ, ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ ТА ІНШОГО ОБЛАДНАННЯ

Єдина система комплексного технічного обслуговування і ремонту артилерійського озброєння та військової техніки є планово-попереджувальною та базується на обов'язковому проведенні встановлених видів технічного обслуговування і ремонту всіх складових частин зразка артилерійського озброєння та військової техніки залежно від величини напрацювання або календарних термінів, з урахуванням умов експлуатації.

За безпеку роботи співробітників кафедри під час обслуговування і ремонту артилерійського озброєння та військової техніки несуть відповідальність завідувач кафедри та начальник відділення обліку експлуатації, збереження, обслуговування та ремонту артилерійського озброєння та військової техніки.

6.1. При виконанні робіт з обслуговування, ремонту артилерійського озброєння.

Основою забезпечення високої постійної готовності артилерійського озброєння до використання за призначенням є своєчасне повне і якісне проведення комплексного технічного обслуговування зразків артилерійського озброєння.

Комплексне технічне обслуговування включає в себе:

1. При використанні зразка артилерійського озброєння:

- контрольний огляд-(КО);
- щоденне технічне обслуговування-(ЩТО);
- технічне обслуговуванням № 1 -(ТОН№1);
- технічне обслуговування №2-(ТОН№2);
- сезонне обслуговування-(СО).

2. При короткочасному зберіганні:

- технічне обслуговування № 1 при зберіганні-(ТО-Із).

3. При тривалому зберіганні:

- технічне обслуговуванням № 1 при зберіганні-(ТО-Із);
- технічне обслуговування № 2 при зберіганні-(ТО-2з);
- регламентоване технічне обслуговування-(РТО).

Технічні обслуговування № 1, № 2 (ТОН№ 1, ТОН№ 2), сезонне обслуговування (СО) та ремонти середній ремонт(СР), регламентований ремонт(РР), капітальний ремонт (КР) є плановими, а контрольний огляд(КО), щоденне технічне обслуговування (ЩТО), поточний ремонт (ПР) проводяться залежно від потреби. При проведенні технічного обслуговування та ремонту необхідно суворо дотримуватися заходів безпеки. Інструктаж і контроль за додержанням заходів безпеки при виконанні робіт здійснюється керівником обслуги або іншими особами, які відповідальні за виконання робіт.

Основною метою технічного обслуговування є підтримання надійності виробів на заданому рівні шляхом попередження появи раптових відмов і зменшення інтенсивності зношення деталей, вузлів і механізмів.

При технічному обслуговуванні та ремонті артилерійського озброєння

повинні використовуватись штатні засоби (справний інструмент, приладдя), а також мастильні та інші експлуатаційні матеріали, які передбачаються експлуатаційною документацією та нормами витрат матеріалів.

Під час проведення технічного обслуговування необхідно дотримуватися таких вимог:

- до роботи з гарматою допускаються особи, які вивчили будову та засвоїли правила експлуатації гармати;
- до початку виконання будь-яких робіт обов'язково перевірити гармату на незарядженість;
- перед початком роботи керівник робіт зобов'язаний провести інструктаж;
- на кожному робочому місці повинен бути старший, який керує виконанням робіт і узгоджує порядок їх виконання між виконавцями;
- усі робочі місця повинні укомплектовані штатним справним інструментом;
- **забороняється** використовувати підручний інструмент;
- **забороняється** виконання будь-яких операцій до усунення виявлених недоліків;
- **забороняється** будь-яке пересування осіб без дозволу керівника робіт на робочому місці, якщо це не пов'язано з виконанням робіт;
- виймати і переносити клин затвора тільки за рукоятку і тільки вдвох;
- розбирати механізми, що мають стиснуті пружини, тільки після розвантаження пружин;
- виключити можливість знаходження очей напроти стиснутих пружин;
- під час робіт знаходитися збоку відкотних частин, ПВП та пружинних механізмів;
- перед викручуванням пробки в гальмі відкоту пересвідчитись, що ствол займає правильне положення;
- при зніманні гідрозапору в накатниках прикривати отвори віхтям;
- при роботі із стисненою рідиною та газом затягувати нарізні з'єднання ключем;
- перед розбиранням стравити тиск у магістралях;
- перевірити наявність повного профілю різьби на деталях шлангів і на спряжених з ними деталях(зриви різьби не допускаються);
- відкривати вентиля балонів високого тиску і накатників плавно, без ривків;
- відвертати обличчя від скла манометра при відкриванні крана накатника та зрівноважувального механізму;
- ля рідин використовувати тільки призначений для цього посуд;
- не допускати попадання рідини на тіло та обмундирування;
- не засмоктувати рідину ротом;
- при подразненні дихальних шляхів парами рідини використовувати для захисту протигаз;
- не залишати контрольний рівень на контрольних площадках без потреби;
- не залишати незафіксованими шкалами прицілу та ампули рівня;
- не прикладати надмірних зусиль до механізмів та гвинтів;
- не залишати включеним живлення;
- не торкатися оптичних деталей приладів руками та матеріалами, які для цього не призначені.

Забороняється:

- встановлювати зразки озброєння на прогнилі або несправні козелки;
- працювати під зразкове озброєння, встановленим на козелки;
- допускати до роботи манометри, що не пройшли освідчення, або ті, у яких його термін вичерпано.

При роботі з експлуатаційними матеріалами(інгібований папір, протівідкотні рідини та інше) необхідно:

- допускати до робіт осіб, які знають правила техніки безпеки;
- роботи проводити при використанні припливно-витяжної вентиляції;
- після закінчення робіт та перед прийняттям їжі обов'язково мити руки й обличчя милом, а рот прополоскати чистою водою;
- проводити періодичні медичні огляди осіб, які обслуговують артилерійське озброєння та має справу з отруйними експлуатаційними матеріалами;
- користуватися спеціальним одягом, заміну одягу проводити не рідше одного разу на тиждень;
- прибирати приміщень проводити кожен день;
- матеріали забруднені отруйними речовинами, збирати в ящики з кришками для подальшого знищення;
- особи, які працюють з отруйними експлуатаційними матеріалами, повинні знати про ступінь отруйності речовин, а також правила першої допомоги при нещасних випадках.

Категорично забороняється:

- вживати отруйні речовини (наприклад, смертельна доза ПОЖ-70 для людини – 80-150 гр.);
- допускати до роботи осіб, які мають схильність до шкірних захворювань;
- зберігати отруйні речовини у відкритій або негерметичній тарі;
- приймати їжу та палити в приміщенні, де виконуються робіт з отруйними речовинами.

Технічне обслуговування зразка артилерійського озброєння повинно бути сплановано так, щоб під кінець робочого дня зразок артилерійського озброєння був боездатним. Артилерійське озброєння та його складові частини, які пройшли технічне обслуговування та ремонт, повинні бути справні, всі агрегати, прилади управління, вузли, механізми та прилади - надійно закріплені і відповідати вимогам експлуатаційної документації, запасні частини, інструмент та приладдя обслуговано згідно із штатними місцями.

6.2. При виконанні робіт з обслуговування, ремонту військової техніки.

Технічне обслуговування військової техніки полягає в обов'язковому і своєчасному виконанні робіт з перевірки справності і догляду за ними і забезпечує постійну готовність військової техніки до використання.

Технічне обслуговування проводиться як в період використання так і під час їх зберігання.

До самостійної роботи по ремонту військової техніки допускаються працівники, які мають професійну підготовку і пройшли:

- попередній медичний огляд (при ухиленні від проходження медичних оглядів співробітник не допускається до виконання трудових обов'язків);
- вступний інструктаж;
- навчання безпечним методам і прийомам праці і перевірку знань з безпеки праці;
- первинний інструктаж на робочому місці.

В залежності від характеру пошкоджень(несправностей) та трудомісткості робіт по їх усуненню встановлені наступні види ремонту техніки: поточний, середній, капітальний та регламентований.

Небезпечними і шкідливими виробничими факторами для працівника при виконанні робіт з профілактичного обслуговування і ремонту військової техніки є:

- падіння вивішених частин транспортних засобів при обслуговуванні і ремонті підвіски, коліс, мостів тощо;
- падіння перекидної кабіни вантажного автомобіля;
- падіння деталей, вузлів, агрегатів, інструмента;
- падіння працюючих на поверхні, з висоти (буфера, драбини);
- рухомі частини вузлів і агрегатів;
- термічні фактори (пожежі при зливанні паливно-мастильних матеріалів з автомобілів, митті ними деталей, вузлів, агрегатів, зберіганні та залишенні їх на робочих місцях);
- осколки металу, що відлітають при випресовуванні та запресовуванні шворнів, пальців, підшипників, валів, висей, під час рубки металу;
- наявність у повітрі робочої зони шкідливих речовин (акролеїну, вуглецю оксиду, вихлопні гази двигуна тощо);
- знижена температура повітря в холодний період року;
- недостатнє освітлення;
- ураження електричним струмом;
- гострі кромки деталей, вузлів, агрегатів, інструмента і пристосування.

Під час виконання всіх робіт двигун повинен бути зупинений, а акумуляторні батареї - вимкнуті, відкриті люки - застопорені. Після регулювальних та інших робіт по обслуговуванню машин не залишати інструментів під тягами проводів управління, у турбіні вентилятора та інших місцях.

Забороняється:

- знаходитися над люками силової установки, силової передачі в момент запуску двигуна.

Перед тим, як встановити акумуляторні батареї чи зняти їх необхідно:

- вимкнути вимикач акумуляторних батарей;
- не допускати одночасного торкання ключа однієї з клем акумуляторних батарей та корпусу машини;
- ізолювати кінці відкріплених перемичок гумовою трубкою чи сухим ганчір'ям, якщо другі кінці з'єднані або з'єднуються з клемами акумуляторних батарей.

При знятті вузлів і агрегатів, потребуючих великих фізичних зусиль, необхідно користуватись засобами (зйомниками). При роботах пов'язаних з повертанням

колінчатого валу двигуна, необхідно додатково перевірити виключення запалення, а важіль коробки передач встановити в нейтральне положення. При запуску двигуна вручну слід остерігатися зворотних ударів і застосовувати правильні прийоми захвату пускової рукоятки (не брати рукоятку в обхват, повертати її знизу вверху). При використанні підігрівання особливу увагу звертати на його справність, відсутність підтікання бензину, працюючий підігрівач не повинен залишатися без догляду. Краник паливного бочка підігрівача відкривається тільки на час його роботи, на літній період паливо з бочка зливається.

При обслуговуванні трансмісії необхідно користуватись лежачими (підстілками).

Забороняється:

- обслуговування трансмісії при працюючому двигуні.

При роботах пов'язаних з повертанням карданних валів, необхідно додатково впевнитись в вимкненні запалення, поставити важіль переключення передач в нейтральне положення і вивільнити гальма для стоянки. Після виконання робіт знову затягнути гальма для стоянки і включити нижчу передачу в коробці передач.

Забороняється:

- прокручувати карданний вал за допомогою лома або монтажної лопатки.

При знятті та постановці ресор необхідно попередньо розгрузити їх шляхом підняття рами і встановити її на козли, а під не зняті колеса підкласти упори.

Забороняється:

- знімати і ставити ресори на автомобілях усіх конструкцій і типів без попереднього їх розвантаження від маси кузова шляхом вивішування кузова з установленням козелків під нього або раму автомобіля;

- виконувати будь які роботи на автомобілі, який вивішений тільки на одних підйомних механізмах(домкратах, телях тощо), крім стаціонарних;

- підкладати під вивішений автомобіль замість козелків диски коліс, цеглу, каміння та інші сторонні предмети.

Інструмент, який використовується при роботах по технічному обслуговуванню та ремонту, має бути справним. Молотки та запильники повинні мати добре насаджені дерев'яні ручки.

Забороняється:

- працювати на несправному обладнанні, а також з несправними інструментами і пристосуванням.

Після виконання всіх робіт, перед запуском двигуна і початком руху машини з місця, необхідно переконатись, що працівники, які приймали участь в роботі, знаходяться на безпечній відстані, а обладнання та інструмент прибрані на свої місця.

При роботі в боксі необхідно дотримуватися наступних заходів безпеки:

- перед запуском двигуна машину гальмують гальмом для стоянки, а важіль коробки передач встановлюють в нейтральне положення;

- технічне обслуговування та ремонт автомобілів проводиться тільки при непрацюючому двигуні.

Забороняється:

- виконувати роботи на автомобілях зі знятими колесами і вивішеними на домкратах та таях (в цьому випадку автомобіль встановлюють на підставки або козли, а під зняті колеса підкладають колодки або упори);

- робота двигуна в критих приміщеннях.

Відпрацьовані гази, що виходять з двигуна мають в своєму складі окис вуглецю, вуглекислий газ та інші речовини, здатні викликати тяжкі отруєння та смерть людини.

Забороняється:

- виконувати перевірконо-регульовальні роботи, пов'язані з необхідністю пуску двигуна в приміщенні не обладнаних вентиляцією;

- спати в кабіні автомобіля при працюючому двигуні так як відпрацьовані гази проникаючи в кабіну приводять до смертельних випадків.

При монтажі та демонтажі шин необхідно дотримуватись наступних правил:

- монтаж та демонтаж шин повинен проводитись на стендах або чистій підлозі (помості), а в польових умовах - на розстеленому брезенті, або іншій підстильці;
- перед демонтажем шин з обода колеса, повітря з камери повинно повністю випускатись, демонтаж шини, яка пристала до ободу, повинен здійснюватись на спеціальному стенді для демонтажу шин;
- під час накачування шин необхідно застосовувати спеціальне огороження або страхуючі пристрої, при виконанні цієї операції в польових умовах необхідно колесо покласти замковим кільцем вниз.

Забороняється:

- проводити монтаж шин на несправні ободи коліс, а також використовувати шини, що не відповідають розміру обода колеса.

Працівник зобов'язаний:

- дотримуватись норм, правил та інструкцій з охорони праці, пожежної безпеки і правил внутрішнього трудового розпорядку;

- правильно застосовувати колективні і індивідуальні засоби захисту, дбайливо відноситися до виданих в користування спецодягу, спецвзуття і іншим засобам індивідуального захисту;

- негайно повідомляти завідувачу кафедри військової підготовки про будь-який нещасний випадок, а також про ситуацію, яка створює загрозу життю і здоров'ю.

У зоні технічного обслуговування і ремонту автомобілів ***забороняється:***

- виконувати роботи на робочих місцях, які не відповідають вимогам безпеки;
- протирати автомобіль і мити агрегати, руки тощо легкозаймистими рідинами (бензином, розчинниками і т.п.);
- зберігати легкозаймисті рідини і горючі матеріали, кислоти, фарби, карбід кальцію тощо в кількостях більше змінної потреби;
- проводити роботи з відкритим вогнем без спеціального дозволу і вжиття заходів протипожежної безпеки;
- заправляти автомобіль паливом;
- зберігати чисті обтиральні матеріали разом з використаними;
- захарашувати проходи між стелажми і виходи з приміщень матеріалами,

обладнанням, тарою, знятими агрегатами тощо;

- зберігати відпрацьоване масло, порожню тару з-під палива і мастильних матеріалів;
- встановлювати автомобілі з відкритою горловиною баків і при наявності течії із паливної системи.
- підключати електроінструмент до мережі при відсутності або несправності штепсельного роз'єму;
- переносити електричний інструмент, тримаючи його за кабель, а також торкатися рукою частин, що обертаються, до їх зупинки;
- направляти струмінь повітря на себе або на інших при роботі з пневматичним інструментом;
- встановлювати прокладку між зівом ключа і гранями гайок і болтів, а також нарощувати ключ трубою або іншими важелями, якщо це не передбачено конструкцією ключа.

У разі попадання етилованого бензину на шкіру рук або інші частини тіла необхідно обмити ці місця гасом, а потім теплою водою з милом.

6.3. При виконанні робіт з обслуговування, ремонту та зарядження кислотних і лужних акумуляторних батарей.

Працівник, що залучається до виконання робіт по обслуговуванню кислотних і лужних акумуляторних батарей (далі-акумуляторні батареї) інструктується перед початком роботи (первинний інструктаж), а потім через кожні 3 місяці (повторний інструктаж). Результат інструктажу заноситься в “Журнал реєстрації інструктажів з питань охорони праці” на робочому місці для співробітників. Перевірка знань вимог з охорони праці проводиться раз на рік.

Виконання робіт з технічного обслуговування, ремонту та зарядженню акумуляторних батарей проводити в окремих приміщеннях, в кожному із яких повинні бути три поєднані між собою відділення, ізольовані від інших виробництв: одне - для ремонту, друге - для зарядження, третє - для зберігання кислоти (лугу) і приготування електроліту і укомплектованих необхідним для цієї мети обладнанням, пристосуваннями, інструментами.

Приміщення для зберігання і приготування електроліту повинні бути обладнані витяжними шафами.

Робота на акумуляторній дільниці повинна проводитися тільки за працюючої загальної припливно-витяжної і місцевої вентиляції*.

Приплив повітря із вентиляційних каналів не повинен бути направленим безпосередньо на поверхню електроліту акумуляторів.

Під час кожного технічного обслуговування акумулятора необхідно прочистити вентиляційні отвори в його пробках або кришках.

Розміщення постів, а також розстановка обладнання в акумуляторному відділенні повинна забезпечувати технологічну послідовність операцій, а також безпечну роботу працівника.

Обладнання (стенд для розбирання і складання акумуляторних батарей, стенд для зливу електроліту, підставка для плавлення свинцю і мастики, установка приготування і шафи для зберігання електроліту, стенд для відновлення і виготовлення деталей, обладнання для зарядження акумуляторів тощо), під час

роботи на якому виділяються шкідливі речовини, повинно бути обладнано місцевою вентиляцією відсмоктувачами).

Головними небезпечними та шкідливими виробничими факторами, які можуть діяти на співробітника, що залучається до виконання робіт по обслуговуванню акумуляторних батарей є:

- термічні фактори (вибухи при зарядженні батарей; опіки кислотою, електролітом, розплавленим свинцем або мастикою);
- ураження електричним струмом;
- наявність у повітрі робочої зони шкідливих речовин (пари кислот, лугу, аерозолію свинцю тощо);
- захащення місця роботи;
- відсутність спеціальних пристосувань та обладнання;
- недостатня освітленість робочої зони.

Під час проведення акумуляторних робіт **забороняється:**

- палити, входити у зарядну з відкритим вогнем (запаленим сірником, цигаркою тощо);
- користуватись у зарядній електронагрівальними приладами;
- зберігати в акумуляторному приміщенні бутлі з сірчаною кислотою і флакони з їдким калієм більш добової потреби, а також порожній посуд;
- спільно зберігати та заряджати кислотні та лужні акумуляторні батареї в одному приміщенні;
- перебування в приміщенні сторонніх людей;
- проводити будь-які сторонні роботи;
- зберігати в приміщенні продукти харчування і приймати їжу.

Перед розбиранням акумуляторної батареї необхідно злити електроліт.

При роботі з кислотою, кислотним і лужним електролітом і готуванні електроліту дотримувати наступні вимоги:

- кислоту слід зберігати в суліях із закритими притертими пробками в спеціальних рештуваннях, в окремих провітрюваних приміщеннях. Сулії з кислотою повинні бути встановлені на підлозі в один ряд. Порожні сулії з-під кислоти варто зберігати в аналогічних умовах;
- на всіх посудинах з електролітом, дистильованою водою, содовим розчином або розчином борної кислоти, суліях з кислотою повинні бути нанесені чіткі написи (найменування) рідини;
- перенос сулій повинний провадитися двома особами за допомогою спеціальних носилок, на яких сулія надійно закріплена. Попередньо перевірити справність носилок;
- розлив кислоти із сулій повинний провадитися з примусовим нахилом за допомогою спеціальних пристроїв для закріплення сулій. Допускається розлив кислоти з використанням спеціальних сифонів;
- готування електроліту робити тільки в спеціально відведеному приміщенні;
- при готуванні електроліту необхідно лити тонким струменем сірчану кислоту в дистильовану воду, увесь час помішуючи електроліт;
- готування електроліту робити тільки у свинцевій, фаянсовій або ебонітовій ваннах;

- дроблення шматків їдкого лугу повинне провадитися з застосуванням спеціальних совків, щипців, пінцетів і мішковини. Працюючий повинен бути захищений гумовим фартухом, гумовими рукавичками і захисними окулярами;
- не перемішувати електроліт у ванні шляхом вдмухування повітря через гумовий шланг.

Забороняється:

- лити дистильовану воду в сірчану кислоту, тому що вода в зіткненні з кислотою швидко нагрівається, скипає і, розприскуючи, може нанести опіки;
- готування електроліту в скляному посуді, тому що від різкого розігріву вона може лопнути;
- працювати з кислотою без захисних окулярів, гумових рукавичок, чобіт і гумового фартуха, що охороняють від можливого влучення крапель кислоти на тіло або в очі працюючих.

При встановленні акумуляторних батарей слід вивернути пробки з акумуляторних банок, з'єднати акумулятори між собою, потім підключити до клемної дошки, важіль реостатів перевести на номінальну силу зарядного струму, після включення рубильника встановити необхідну силу зарядного струму.

Забороняється:

- зарядження акумуляторних батарей з незнятими пробками банок;
- з'єднувати наконечники акумуляторних батарей дротом “закруткою”, так як іскра, що може утворитись внаслідок поганого контакту, може викликати вибух газів, що виділилися при зарядженні батарей.

Приєднання акумуляторних батарей до зарядного пристрою і з'єднання акумуляторів між собою необхідно виконувати у гумових рукавицях. ***Забороняється:***

- торкатися руками без гумових рукавиць до струмоведучих частин (клем, контактів, електропроводів). У разі необхідності застосування інструменту, користуватися тільки інструментом з ізольованими рукоятками.

Перевірка стану полюсних затискачів повинна виконуватися тільки у гумових рукавицях. Під час підтягування болтів, які з'єднують акумулятори один з одним, працювати гайковим ключем необхідно обережно, вживши заходів, які упереджують можливість випадкового торкання ключа до пластин акумуляторів різної полярності.

При обслуговуванні акумуляторів на автомобілях необхідно:

- при зовнішньому огляді батарей використовувати переносну лампу з напругою 36 або 12;
- висоту рівня електроліту вимірювати тільки скляною або чистою дерев'яною паличкою;
- перед перевіркою напруги навантажувальною вилкою переконатися у відсутності газу в акумуляторах;
- напругу заміряти тільки при закритих заливних отворах.

Забороняється:

- перевіряти рівень електроліту пальцями.

Для переміщення акумуляторних батарей по території та в приміщеннях підприємства необхідно користуватися спеціальними візками, платформа яких виключає можливість падіння батарей.

Під час перенесення вручну малогабаритних акумуляторних батарей необхідно використовувати пристрої (захвати) і дотримуватися застережних заходів, щоб уникнути обливання електролітом.

Контроль за ходом зарядження повинен здійснюватись за допомогою спеціальних приладів (термометра, навантажувальної вилки, ареометра тощо).

Забороняється:

- перевіряти акумуляторну батарею коротким замиканням;

Під час роботи з навантажувальною вилкою, щоб уникнути опіку, не слід торкатися до опору (резистора) вилки.

Під час зарядження батарей не нахилятися близько до акумуляторів, щоб уникнути опіку бризками кислоти, яка вилітає з його отворів.

При обслуговуванні ртутного випрямляча необхідно:

- встановлення ртутної колби та інші роботи в шафі випрямляча проводити лише при вимкнених вимикачах постійного та змінного струму;
- під час роботи випрямляча шафу тримати завжди зачиненою;

Забороняється:

- дивитись на працюючу ртутну колбу без запобіжних окулярів або захисного оглядового скла.

Під час плавлення свинцю окисли, що утворюються на його поверхні, необхідно видаляти сухим металевим черпаком в ящик із кришкою, яка щільно закривається. Відкривати кришку слід тільки під час скидання окислу.

Під час приготування свинцево-сурм'яного сплаву для відливання деталей необхідно засипати його поверхню деревним вугіллям для зменшення виділення пари свинцю.

Заливати розплавлений свинець слід сухим черпаком у сухі і прогріті форми.

Для захисту тіла від можливих опіків під час роботи з розплавленим свинцем, під час виконання паяльних робіт, під час приготування заливної мастики і роботи з нею працівник, який виконує обов'язки акумуляторника повинен одягати передбачені засоби індивідуального захисту.

Видалення сульфату зі свинцевих пластин щітками, ганчірками, правлення пластин повинно виконуватись з місцевим відсмоктуванням, у гумових рукавицях і захисних окулярах.

Забороняється:

- під час відливання свинцевих деталей охолоджувати їх водою, оскільки вода, що потрапляє в розплавлений свинець, інтенсивно випаровується і захоплює з собою частинки свинцю, які у разі потрапляння на шкіру можуть спричинити опіки;

- вирівнювати полум'ям пальника залиту мастикою поверхню акумуляторних батарей.

Виключення зарядного пристрою обов'язкове:

- у разі припинення подання струму;
- при появі напруги на корпусі устаткування;
- при появі іскріння, підозрілих шумів, тріску та інших незвичайних звуків;
- при несправності чи відключенні роботи вентиляції;
- при установленні та зняття акумуляторної батареї;
- при ремонті, чищенні та обслуговуванні.

6.4. При виконанні робіт з обслуговування, ремонту електричних установок.

Електричні установки при використанні та зберіганні піддаються впливу різних експлуатаційних факторів, в результаті чого зношуються і старіють. Через зношеність і старіння збільшується небезпека появи відмов, що призводять до порушення працездатності виробу. Роботи в діючих електричних установках повинні виконуватися відповідно правил з охорони праці (правила безпеки) при експлуатації електричних установок споживачів.

Ремонт електричної установки виконують з повним відключенням напруги та накладанням заземлення.

До початку робіт роблять всебічне відключення електричної установки, що підлягає ремонту, і в місцях, звідки може бути подана напруга, вивішують заборонні плакати. Після закінчення робіт видаляють людей, знімають плакати, заземлення і виробляють включення.

В разі роботи на струмовідних частинах, що потребують зняття напруги, повинні бути вимкнені:

- струмовідні частини, на яких буде виконуватися робота;
- необгороджені струмовідні частини, до яких можливе наближення людей або ремонтного оснащення, інструменту та механізмів на відстань, меншу від зазначеної в таблиці.

Якщо напругу зняти неможливо (на групових щитах, зборках) замінювати плавкі вставки запобіжників під напругою потрібно в запобіжних окулярах, діелектричних рукавицях, користуючись діелектричними кліщами.

Роботи в електричних установках з використанням драбин повинні виконуватися двома особами. Дозволяється, як виняток, виконувати короточасні роботи з драбинами далеко від струмоведучих частин електричних установок, що перебувають під напругою.

Забороняється:

- у процесі обслуговування та ремонту електричних установок застосування металевих драбин.

Будь-які нові підключення різних струмоприймачів (електричних двигунів, нагрівальних приладів тощо) мають проводитися лише після проведення відповідних розрахунків, які припускають можливість таких підключень.

Не дозволяється:

- використовувати кабелі і проводи з пошкодженою ізоляцією або такою ізоляцією, що втратила захисні властивості;
- залишати під напругою електричні проводи і кабелі з неізольованими кінцями;
- переносити ввімкнені прилади та ремонтувати обладнання, яке перебуває

під напругою;

- залишати без догляду ввімкнені в електричну мережу нагрівальні прилади, тощо;
- користуватися пошкодженими(несправними) розетками, відгалужувальними коробками, рубильниками тощо;
- зав'язувати і скручувати електричні проводи і світильники, підвішувати світильники (за винятком відкритих ламп) на електричних проводах;
- підключати до клем силової та у штепсельні розетки освітлювальної мережі прилади, які споживають струм понад передбачені для них величини;
- використовувати ролики, вимикачі, штепсельні розетки для підвішування одягу та інших предметів;
- застосовувати саморобні подовжувачі, які не відповідають вимогам ПУЕ щодо переносних (пересувних) електричних проводок;
- використовувати побутові електричні нагрівальні прилади без негорючих підставок та в приміщеннях, де їх застосування не передбачено технологічним процесом;
- застосовувати для прокладання електричних мереж радіо та телефонні проводи;
- застосовувати як електричний захист саморобні та некалібровані запобіжники;
- знімати скляні ковпаки зі світильників закритого виконання;
- використовувати електричну апаратуру та електричні прилади в умовах, що не передбачені заводом-виготовлювачем.

Вимоги безпеки під час виконання робіт:

- роботи, що виконуються після повного зняття напруги, тобто на обладнанні, яке повністю вимкнено;
- роботи, що виконуються при частковому знятті напруги, а саме: на вимкнутих частинах обладнання, в той час як інші його частини перебувають під напругою;
- роботи, що виконуються без зняття напруги поблизу і на струмоведучих частинах, що перебувають під напругою;
- роботи, що виконуються без зняття напруги далеко від струмоведучих частин, що перебувають під напругою.
- доступ до електрощитів, електричних двигунів і пускорегулювальних апаратів повинен бути завжди вільним;
- електричні двигуни мають регулярно очищатися від пилу. Не дозволяється накривати електродвигуни горючими матеріалами;
- у виробничих, складських та інших приміщеннях з наявністю горючих матеріалів, а також матеріалів та виробів у горючій тарі електричні світильники повинні мати закриті або захищене виконання (із скляними ковпаками).

Перевіряти відсутність напруги необхідно покажчиком напруги заводського виготовлення, справність якого перед застосуванням слід перевірити за допомогою призначених для нього спеціальних приладів або наближенням до струмовідних

частин розташованих поблизу, які явно перебувають під напругою.

Забороняється:

- користуватися для заземлення провідниками, не призначеними для цього, а також
- приєднувати заземлення за допомогою скручування.

При виявленні несправностей чи інших порушень вимог з охорони праці повідомити керівника.

При обслуговуванні електричних установок необхідно застосовувати запобіжні засоби (діелектричні перчатки, боти, ізоляційні підставки тощо).

У порядку поточної експлуатації можуть виконуватися:

- ремонт освітлювальної апаратури і заміна ламп (при знятій напрузі);
- догляд за щітками та їх заміна на електричних двигунах, догляд за кільцями й колекторами електричних машин, заміна пробкових запобіжників тощо.

РОЗДІЛ 7. ОРГАНІЗАЦІЯ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ ПРИ ВИКОНАННІ ГОСПОДАРСЬКИХ ТА БУДІВЕЛЬНИХ РОБІТ

Співробітники кафедри військової підготовки повинні бути забезпечені справними засобами індивідуального захисту (брезентовими рукавицями, касками, запобіжними поясами та ін.), проінструктовані про порядок виконання робіт і дотримання правил техніки безпеки. Механізми, агрегати, обладнання, інструменти та приладдя повинні бути справними та відповідати характеру робіт, які виконуються.

Забороняється:

- складати матеріал, влаштовувати стоянки автотранспорту в зоні повітряних ліній електропередач;
- вести роботи на будівлях без міцно встановленого риштування, а також з шириною настилу менше 1,5 м.;
- скидати деталі, інструмент та сміття з висоти;
- залишати без огорожі відкриті отвори;
- залишати матеріали і інструмент на стоках, дахах і риштуваннях;
- передавати на риштування додаткові навантаження;
- захарашувати проходи до східців і драбин риштувань;
- проводити земляні роботи в зоні розташування комунікацій без письмового дозволу ;
- розробляти ґрунт шляхом підкопування, рити котловани і траншеї глибиною більше 1,5 м. без кріплень;
- торкатися електричного обладнання і електричних проводів, знімати огорожі і захисні кожухи з струмоведучих частин обладнання;
- вмикати в електричну мережу і вимикати від неї споживачів особам, які не мають допуску до цих робіт;
- працювати на зварювальних апаратах без їх заземлення;
- допускати сплетення газових шлангів із зварювальними кабелями;
- вести зварні і малярні роботи без наряду-допуску та без захисних окулярів;
- експлуатувати газові, парові і водонагрівальні котли особам, які не мають на це допуску;
- залишати газові установки, парові і водонагрівальні котли без нагляду до повного припинення горіння в топці та зниження тиску до нуля;
- заклинювати запобіжні клапани котлів або додатково їх навантажувати;
- захарашувати приміщення котельної або зберігати в ньому які-небудь матеріали або предмети;
- використовувати в роботі не перевірені і не випробувані на тиск, який у 1,5 рази перевищує робочий, фарбувальні апарати і шланги;
- застосовувати бензол і етилований бензин як розчинники;
- користуватися відкритим вогнем, вмикати і вимикати електричне освітлення і електричні обладнання при визначенні ознак загазованості приміщення;
- застосовувати прилади з відкритим вогнем для підігріву бітумних суміші у середині приміщень;
- готувати бітумні мастики на етилованому бензині і бензолі;

- користуватися відкритим вогнем в радіусі не менше 50 м. від місця змішування бітуму з органічними розчинниками(бензином, скіпі даром і ін.);
- починати різні вантажно-розвантажувальні роботи без спеціального інструктажу по дотриманню конкретних заходів безпеки в залежності від роду вантажів.

7.1. При виконанні робіт на зварювальному апараті.

Електрозварювальні роботи дозволяється починати тільки після виконання у повному обсязі підготовчих робіт та за відсутності вибухопожежонебезпечних та вибухонебезпечних речовин у повітряному середовищі або якщо концентрації їх не перевищують гранично допустимі вибухонебезпечні концентрації.

До початку роботи безпосередньо на робочому місці працівник повинен пройти первинний інструктаж з безпечних прийомів виконання робіт, де робляться відповідні записи в Журналі реєстрації інструктажів з питань охорони праці. Зварювальні роботи провадити тільки в захисному спецодязі. Для захисту очей застосовувати захисну маску або окуляри із спеціально підібраним склом-свілофільтром.

Електрозварювальні роботи відносяться до вогневих робіт.

Під час проведення електрозварювальних робіт повинен здійснюватися контроль за станом повітряного середовища в апаратах, комунікаціях, на яких проводяться вказані роботи, та в небезпечній зоні.

Роботи під час дощу, снігопаду, сильного вітру повинні проводитись під спеціальним укриттям.

При виконанні електрозварювальних робіт на резервуарах, ємностях, колодязях, апаратах, у середині апарата, ємності, резервуару, колодязі дозволяється перебувати тільки одному працівнику.

При виконанні електрозварювальних робіт **не дозволяється**.

- ставати до роботи за несправності апаратури;
- проводити зварювання, свіжопофарбованих конструкцій та виробів до повного висихання фарби;
- користуватись одягом та рукавицями із слідами масел, жирів, бензину та інших горючих рідин;
- допускати стикання електричних проводів з балонами зі стисненими, зрідженими й розрідженими газами;
- виконувати електрозварювальні роботи на апаратах і комунікаціях, заповнених горючими й токсичними матеріалами, а також на тих, що перебувають під тиском негорючих рідин, газів, парів та повітря або під електричною напругою;
- проводити електрозварювальні роботи на елементах будівель, споруд і установок, виготовлених з легких металевих конструкцій з горючими й важкогорючими утеплювачами.

Місце проведення електрозварювальних робіт повинно бути забезпечене необхідними засобами пожежегасіння (вогнегасником, ящиком з піском та лопатою, відром з водою).

7.2. При виконанні робіт на свердлильному верстаті

Обладнання, що експлуатується, повинне бути у повній справності. Верстат, механізми повинні бути надійно встановлені на міцному фундаменті, ретельно перевірені і закріплені. Для забезпечення безпеки свердлильний верстат повинен бути заземленим.

Співробітник зобов'язаний дотримуватися заходів з охорони праці, виконувати правила техніки безпеки, утримувати своє робоче місце в чистоті й порядку та не загроможувати проходи.

До початку роботи безпосередньо на робочому місці співробітник повинен пройти первинний інструктаж з безпечних прийомів виконання робіт, де робляться відповідні записи в Журналі реєстрації інструктажів з питань охорони праці на робочому місці для працівників.

При виконанні робіт використовувати засоби індивідуального захисту.

Під час роботи необхідно:

- при свердленні крихких металів, якщо немає на верстаті захисних пристроїв від стружки, надіти захисні окуляри або запобіжний щит з прозорого матеріалу;
- при свердленні глибоких отворів періодично виводити свердло з отвору для видалення стружки;
- видаляти стружку з просвердлюваної деталі і стола тільки тоді, коли інструмент зупинився;
- при свердленні отворів у в'язких металах застосовувати спіральні свердла із стружко- подрібнювальними канавками;
- при зміні патрона або сверла користуватися дерев'яним вибивачем;
- перед зупиненням верстата обов'язково відвести інструмент від оброблюваної деталі.

Забороняється:

- проводити свердління тонких пластинок, стрічок або інших подібних деталей без кріплення і спеціальних пристосувань без наряду-допуску ;
- зупиняти вимкнений верстат натиском руки на шпindel ь або патрон. Не доторкатись до свердла до повної зупинки верстата;
- тримати просвердлювану деталь руками;
- користуватися інструментом із спрацьованими конусними хвостовиками. Місце виконання робіт повинно бути забезпечене необхідними засобами пожежегасіння (вогнегасником, ящиком з піском та лопатою, відром з водою).

7.3. При виконанні робіт на токарному верстаті

Обладнання, що експлуатується, повинне бути у повній справності. Верстат, механізми повинні бути надійно встановлені на міцному фундаменті, ретельно перевірені і закріплені. Для забезпечення безпеки токарний верстат повинен бути заземленим.

Співробітник зобов'язаний дотримуватися заходів з охорони праці, виконувати правила техніки безпеки, утримувати своє робоче місце в чистоті й порядку та не загроможувати проходи.

До початку роботи безпосередньо на робочому місці співробітник повинен пройти первинний інструктаж з безпечних прийомів виконання робіт, де робляться відповідні записи в Журналі реєстрації інструктажів з питань охорони праці на

робочому місці для працівників.

При виконанні робіт використовувати засоби індивідуального захисту.

Під час роботи необхідно:

- знімаючи (згвинчуючи) патрон або планшайбу, обертати їх тільки вручну;
- при обробці в'язких матеріалів (сталей) застосовувати різці зі спеціальною заточкою або пристрої, що забезпечують роздроблення стружки в процесі різання. При обробці крихких матеріалів і при утворенні роздрібненої на малі частини стружки повинні застосовуватись стружковідвідники;
- обробку металів, що утворюють зливну стружку, проводити із застосуванням стружколомачів для роздроблення стружки;
- обпиловку, поліровку, зачистку абразивним полотном деталей, що обробляються на верстатах, проводити за допомогою спеціальних пристроїв (інструменту) і методами, що забезпечують безпеку виконання цих операцій;
- при обробці на високих швидкостях із метою безпеки користуватися обертовими центрами;
- для створення безпечних умов праці при обробці деталей великої довжини застосовувати люнети;
- перед кожним включенням верстату переконатися, що його пуск нікому не загрожує небезпекою;
- різучий інструмент підводити до деталі, яка обробляється плавно, без ударів і різкого натиску.

Перед тим, як зупинити верстат, вимкнути подачу і відвести інструмент від заготовки(деталі).

Забороняється:

- працювати на несправному верстаті або несправним інструментом;
- нарізувати рукоятки ключа для закріплення заготовок у патроні;
- залишати ключ в патроні після закріплення або вивільнення заготівки;
- знімати захисні та запобіжні пристрої;
- знімати захисні кожухи з електричного обладнання, відкривати двері електричних шаф, торкатися клем;
- гальмувати верстат натискуванням руки на патрон або деталь;
- прибирати стружку та робити виміри по ходу верстата;
- розсувати кулачки патрона до виходу їх з корпусу;
- працювати на верстаті в рукавицях, якщо палець забинтований, поверх бинта необхідно надівати гумовий напальчик;
- спиратися на верстат під час роботи;
- допускати надмірний затиск кулачкового люнета на заготовці.

Місце виконання робіт повинно бути забезпечене необхідними засобами пожежегасіння (вогнегасником, ящиком з піском та лопатою, відром з водою).

7.4. При виконанні робіт на деревообробному верстаті.

Обладнання, що експлуатується, повинне бути у повній справності. Верстат, механізми повинні бути надійно встановлені на міцному фундаменті, ретельно перевірені і закріплені. Для забезпечення безпеки деревообробний верстат повинен бути заземленим.

Співробітник зобов'язаний дотримуватися заходів з охорони праці, виконувати правила техніки безпеки, утримувати своє робоче місце в чистоті й порядку та не загроможувати проходи.

До початку роботи безпосередньо на робочому місці співробітник повинен пройти первинний інструктаж з безпечних прийомів виконання робіт, де робляться відповідні записи в Журналі реєстрації інструктажів з питань охорони праці на робочому місці для працівників.

При виконанні робіт використовувати засоби індивідуального захисту.

Під час роботи необхідно:

а), на фугувальному верстаті:

- фугування матеріалу довжиною більш 2 м. здійснювати тільки удвох;
- при обробці коротких деталей подавати їх на різальний інструмент за допомогою штовханів.
- обробляти на верстаті тільки такі деталі, довжина яких більше відстані між осями подавальних вальців не менше, ніж на 100 мм. Бруски довжиною до 400 мм і товщиною до 70 мм., а також заготовки із фасонним профілем стружити тільки за допомогою подавальних колодок і запобіжних планок, які опускаються на брусок;
- фугування двох і більш деталей різної товщини здійснювати тільки за допомогою спеціального пристрою, який забезпечує надійне кріплення і притискування кожної з них до столу;
- стругання тонких і коротких деталей пачками здійснювати тільки із застосуванням пристрою, який запобігає зворотному викиданню матеріалу.

Забороняється:

- оброблення на фугувальному верстаті з механізованою подачею заготовок із різницею в товщині більше 2 мм.;
- працювати ножами тупими, неправильно заточеними або встановленими.

б), на циркулярній пилці:

- матеріал для розпилювання підводити до пилки повільно, поступово збільшуючи натиск;
- регулювати силу натиску так, щоб швидкість обертання пилки різко не змінювалася;
- подавати заготовку на пилку, стоячи збоку верстата, а знімати збоку виходу, за пилкою;
- під час розпилювання сирого і смолистого матеріалу великої довжини, крім застосування розклинюючого ножа, забивати у пропи́л клини;
- під час оброблення коротких матеріалів і під час підходу заднього кінця до робочого органу користуватися штовхачами;
- розпилювання декількох заготовок пачкою здійснювати тільки за допомогою спеціального пристрою, який забезпечує притискання пачки до напрямної лінійки і до столу;
- при ручній подачі оброблювати матеріали таких розмірів; товщина з хвойних порід не більше 100 мм., з листяних порід - 80 мм.; довжина повинна бути не менше 300 мм. і ширина не менше 30 мм.;
- дощечки шириною менше 100 мм. розпилювати тільки за допомогою спеціальних

шаблонів;

- під час розпилювання заготовок на клини застосовувати рухомий шаблон з рівним і гладким краєм.

Забороняється:

- прибирати тирсу й обрізки дерева, коли верстат працює;
- розпилювати матеріал, товщина якого перевищує висоту пильного диска над столом;
- гальмувати диск пилки натиском на його бокову поверхню;
- різати папір і картон на будь-яких пилках.

Місце виконання робіт повинно бути забезпечене необхідними засобами пожежегасіння (вогнегасником, ящиком з піском та лопатою, відром з водою).

7.5. При виконанні робіт на заточувальному верстаті

Обладнання, що експлуатується, повинне бути у повній справності. Верстат, механізми повинні бути надійно встановлені на міцному фундаменті, ретельно перевірені і закріплені. Для забезпечення безпеки заточувальний верстат повинен бути заземленим.

Співробітник зобов'язаний дотримуватися заходів з охорони праці, виконувати правила техніки безпеки, утримувати своє робоче місце в чистоті й порядку та не загромождувати проходи.

До початку роботи безпосередньо на робочому місці співробітник повинен пройти первинний інструктаж з безпечних прийомів виконання робіт, де робляться відповідні записи в Журналі реєстрації інструктажів з питань охорони праці на робочому місці для працівників.

При виконанні робіт використовувати засоби індивідуального захисту.

Під час роботи необхідно:

- не приймати і не подавати через працюючий верстат будь-які предмети, не підтягувати болти, гайки та інші з'єднувальні деталі верстата;
- при встановленні і закріпленні оброблюваного інструмента в центрах, не застосовувати центра із спрацьованим конусом;
- при обробці в центрах застосовувати безпечні хомутики і повідкові патрони;
- при заточуванні або доводці інструмента абразивним або алмазним кругом для запобігання їх розриву: при ручній подачі подавати круг або інструмент на круг плавно, без ривків і різкого натиску; при автоматичному циклі роботи верстата дотримуватись заданого режиму різання (швидкість різання і подача) згідно з технологією.

Забороняється:

- алмазний і абразивний пил видаляти з верстата руками;
- при обробці деталей застосовувати важелі для збільшення натиску на круг.

Місце виконання робіт повинно бути забезпечене необхідними засобами пожежегасіння (вогнегасником, ящиком з піском та лопатою, відром з водою).

7.6. При виконанні робіт із застосуванням електричного інструмента.

До початку роботи безпосередньо на робочому місці співробітник повинен пройти первинний інструктаж з безпечних прийомів виконання робіт, де робляться відповідні записи в Журналі реєстрації інструктажів з питань охорони праці на робочому місці для працівників.

При виконанні робіт використовувати засоби індивідуального захисту.

Залежно від характеру роботи необхідно:

- перевірити відповідність типу та класу електроінструмента (згідно маркуванню) характеру роботи, яку необхідно виконувати;
- одягнути захисні окуляри, а також спеціальні віброзахисні рукавиці при роботі з інструментом ударної дії;
- застебнути обшлага рукавів та забрати кінці одягу, які звисають, при роботі з інструментом, який має частини, що обертаються;
- підготувати та надягнути запобіжний пояс при роботі на висоті більше 1,5м;
- одягнути наколінники та налокотники при роботі лежачи.

Інструмент необхідно негайно вимкнути вимикачем у випадку раптової зупинки (внаслідок зникнення напруги живлення, заклинювання деталей, що рухаються, тощо).

Забороняється:

- працювати у вибухонебезпечних приміщеннях;
- застосовувати для роботи інструмент, що має дефекти;
- заземлювати корпуси електроінструмента класів II і III;
- перевищувати зазначену у паспорті інструмента тривалість безперервної роботи;
- передавати інструмент навіть короткочасно іншим особам, які не мають права працювати з електричним інструментом;
- доторкатися до ріжучих частин інструмента чи частин, що обертаються;
- триматися за провід електричного інструмента;
- виймати стружку чи тирсу руками;
- працювати з приставних драбин;
- обробляти обмерзлі та мокрі дерев'яні деталі;
- натягувати та перегинати кабелі електричного інструмента;
- перехресчувати кабелі живлення електричного інструмента з іншими кабелями, тросами, електричними зварювальними проводами і шлангами газорізки;
- застосовувати для живлення електричного інструмента автотрансформатор;
- охолоджувати корпус електричного інструмента при перегріванні снігом чи водою;
- продовжувати роботу при появі диму або запаху, характерних для ізоляції, що горить, кругового вогню на колекторі внаслідок підвищеного іскріння щіток, підвищеного шуму, стукоту, вібрації, пошкодження робочого інструмента.

7.7. При виконанні робіт із застосуванням немеханізованого інструмента.

До початку роботи безпосередньо на робочому місці співробітник повинен пройти первинний інструктаж з безпечних прийомів виконання робіт, де робляться відповідні записи в Журналі реєстрації інструктажів з питань охорони праці на робочому місці для працівників.

При виконанні робіт використовувати засоби індивідуального захисту.

При виконанні робіт із застосуванням немеханізованого інструменту необхідно:

- використовувати захисні окуляри з метою запобігання попадання в очі твердих

частин, що відлітають від інструменту ударної дії;

- використовувати брезентові рукавиці з метою уникнення поранення рук при роботі з листовим металом;
- використовувати захисний щит (сітку) при рубці. Перед закінченням рубки зменшити силу удару для запобігання відколів металу та вислизання зубила і, як наслідок травмування;
- використовувати кільця при застосуванні кліщів. Розмір кілець повинен відповідати розміру заготовок, що оброблюються;
- застосовувати клинодержки з рукоятками довжиною не менше 0,7 м. при виконанні робіт клинами або зубилами з використанням кувалди;
- працювати викруткою з шириною робочої частини (лопатки), що відповідає розміру шліца в головці шурупа чи гвинта;
- користуватися гайковими ключами, у яких розміри зіву (захвату) не перевищують розміри головок болтів (граней гайок) більше ніж на 0,3 мм.;
- розмішувати інструмент на робочому місці так, щоб виключалась можливість його скочування або падіння;
- при розмічуванні дотримуватися обережності, щоб не уколотися вістрями циркуля, гострими кромками листового матеріалу;
- при обпилюванні металу пальці лівої руки знаходитися зверху напилка;
- при клепанні слідкувати за робочою частиною інструмента, утримуючи підтримку, але не стискаючи її сильно;
- стружку зм'ятати щіткою, не здувати (при здуванні можливе попадання стружки в очі);
- під час переміщення або транспортування інструменту з гострими частинами, ці частини повинні бути захищені.

Забороняється:

- використовувати в роботі несправний інструмент;
- працювати при обробці деталей на точилі без захисних окулярів;
- застосовувати подовжувачі для баєчних ключів;
- працювати з інструментом на висоті без його кріплення до поясу працюючого.

7.8. При виконанні робіт на висоті.

До початку роботи безпосередньо на робочому місці співробітник повинен пройти первинний інструктаж з безпечних прийомів виконання робіт, де робляться відповідні записи в Журналі реєстрації інструктажів з питань охорони праці на робочому місці для працівників.

При виконанні робіт використовувати засоби індивідуального захисту.

До роботи на висоті відносяться всі роботи, при яких виконавець знаходиться на висоті 1,3 м. і більше від поверхні землі, підлоги, настилу і на відстані менш двох метрів від кордону перепаду по висоті.

Перед виконанням робіт на покрівлі з ухилом більш 20° або на мокрій або покритою снігом покрівлі (незалежно від ухилу) працюючі повинні бути забезпечені запобіжним поясом і переносними трапами шириною не менше 0,3м. з набитими планками.

Під час роботи на висоті необхідно:

- не влаштовувати драбину на сходинки марля й сходової клітки;
- не влаштовувати додаткові опорні споруди із ящиків, бочок тощо у випадку недостатньої довжини драбини;
- не працювати з двох верхніх щаблів драбинок, які не мають перил або упорів;
- не знаходитися на сходинках пристінки драбині або драбинки більш ніж одного працівника;
- не піднімати, не опускати вантаж по приставній драбині і не залишати на ній інструмент
- не працювати біля і над обертовими механізмами, працюючими машинами, транспортерами тощо;
- не виконувати газоелектрозварювальні роботи без наряду-допуску;
- не виконувати роботи з витягування проводів, не підтримувати важкі деталі тощо;
- не виконувати роботи з використанням електричного і пневматичного інструменту;
- не виконувати роботи будівельно-монтажних пістолетів;
- не проводити роботи на димових та інших трубах.

При роботі на висоті з пневмоінструментом необхідно дотримуватись таких вимог:

- перед приєднанням шланги повинні бути продути, а приєднання їх або роз'єднати допускається тільки після припинення подачі повітря;
- подача повітря повинна виконуватись тільки після улаштування інструменту в робоче положення;
- холоста робота інструменту допускається тільки для випробування його перед початком роботи і після ремонту;
- не обмотуватися шлангом, не спрямовувати струм повітря на робітників і не обдуватися стисненим повітрям;
- не передавати його хоча б на нетривалий час іншим особам;
- не розбирати і не ремонтувати самим пневмоінструмент;
- не триматися за провід електричного інструменту, не торкатися ріжучого обертового інструмента;
- не вилучати руками стружку або тирсу під час роботи інструменту або до повної його зупинки;
- не натягати і перегинати шланги і кабелі інструментів.

При виконванні фарбувальних робіт на висоті, пов'язаних із застосуванням легкозаймистих рідин (ЛЗР) необхідно:

- виключити наявність нагрітої поверхні, можливих джерел відкритого вогню;
- не припускати дії, що викликають іскроутворення.

Забороняється:

- скупчення людей і складування деталей, матеріалу на риштуваннях і підмостях, в кількості, що перевищує розрахункові навантаження;
- розміщувати деталі або інструменти над головою, а також скидати предмети з висоти.

РОЗДІЛ 8. ОРГАНІЗАЦІЯ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ ПІД ЧАС НЕСЕННЯ СЛУЖБИ В ДОБОВОМУ НАРЯДІ

До роботи несення служби залучаються особи, яким виповнилося 18 років, які пройшли медичний огляд і не мають (відповідно з медичним висновком) за станом здоров'я протипоказань відносно роботи сторожем, без вимог до освіти і досвіду роботи. При влаштуванні на роботу сторож під підпис інформується про умови праці, проходить вступний інструктаж з питань охорони праці.

До початку самостійної роботи сторож повинен пройти:

- первинний інструктаж на робочому місці;
- спеціальну підготовку (навчання) з питань охорони праці і безпечних методів роботи, в тому числі надання першої медичної допомоги потерпілим від нещасного випадку, правил поведінки (дій) під час виникнення аварій і пожеж на охороняємих об'єктах;
- стажування на посаді протягом 3-6 змін;
- перевірку знань з охорони праці та набутих навичок безпечних методів роботи.

Не допускається до самостійної роботи сторож, який не пройшов спеціальну підготовку (навчання) з питань охорони праці і безпечних методів роботи. У випадку незадовільних знань з питань охорони праці проходить повторне навчання і перевірку знань.

Протягом подальшої трудової діяльності сторож проходить **повторні, позапланові та цільові інструктажі, перепідготовку** з питань охорони праці відповідно з Положенням.

Небезпечними та шкідливими виробничими (робочими) чинниками на робочому місці (при виконанні робочих обов'язків) сторожа можуть бути:

- транспортні засоби та механізми, що рухаються (пересуваються) по охороняємій території;
- можливі випадкові чи по необережності попадання у виїмки, водосточні жолоби, каналізаційні люки, падіння під час руху на сходах та в умовах недостатнього освітлення;
- незадовільні зовнішньо-кліматичні та інші умови роботи (спека, холод, дощ, сніг, ожеледиця, вітер, протяги), робота в нічний час;
- небезпечне значення напруги електричного ланцюга, закорочення якого може статись через тіло людини (при несправності чи аварії, порушенні вимог техніки безпеки);
- можливе посягання злочинців на власність кафедри, сполучене з посяганням на життя та здоров'я сторожа.

При обході охороняємих об'єктів і території кафедри необхідно:

- дотримуватися маршруту безпечного руху по території поста. Рухаючись сходами (вгору, вниз) в приміщенні та на вході в навчальний корпус (інший охороняємий об'єкт), а також в умовах снігопаду і ожеледиці, триматися за поручні перил;
- з настанням сутінок в навчальних корпусах (інших об'єктах) і на території необхідно ввімкнути чергове освітлення. При обході в умовах недостатнього

освітлення користуватися переносним акумуляторним ліхтарем;

- при зовнішніх обходах і оглядах об'єктів не підходити близько до стін, бути пильним. Існує небезпека впасти в підвальні спуски, прямки вікон, зачепитися за сходи або перила, взимку з дахів можливий схід снігу, падіння льодових бурульок;
- знати місця розташування первинних засобів пожежегасіння, при обходах перевіряти їх наявність, знати на території поста місця знаходження засобів зв'язку, вміти ними користуватися.

Обігрів приміщень постів охорони, здійснюється системою центрального водяного опалення. В разі необхідності допускається використання електричних обігрівальних приладів промислового виготовлення з закритою спіраллю або масляного радіатора, які мають бути встановлені на вогнетривких підставках на безпечній відстані від стін і інших елементів будівельних конструкцій.

При експлуатації електричними приладами **не дозволяється**:

- підвішувати електричну проводку на цвяхи, заклеювати її шпалерами, користуватися електричною проводкою з пошкодженою ізоляцією, некаліброваними (саморобними) запобіжниками, завертати електричні лампи папером або тканиною, використовувати електричний провід для кріплення на ньому будь-яких предметів
- Сторожу під час чергування **забороняється**:

- виконувати роботи, не передбачені посадовою інструкцією;
- допускати сторонніх осіб, які мають відношення до його роботи, на своє робоче місце (якщо це приміщення охорони);
- залишати пост, за винятком надання допомоги з попередженням правопорушення, потерпілим при аварійних ситуаціях і пожежах, а також за обставин, які загрожують його життю та здоров'ю;
- користуватися обігрівальними електричними приладами з відкритою спіраллю та приладами кустового виробництва;
- особисто ремонтувати електричні прилади або залишати їх включеними без догляду;
- піднімати обірвані електричні проводи, що впали, ставати на них ногами або торкатися обірваних проводів, що висять, так як вони можуть бути під напругою;
- палити в недозволених місцях, допускати застосування відкритого вогню в приміщенні.

РОЗДІЛ 9. ЗАХОДИ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ

9.1. Організаційні та технічні заходи забезпечення пожежної безпеки.

Основними системами комплексу заходів та засобів щодо забезпечення пожежної безпеки є:

- система запобігання пожежі, система протипожежного захисту та система організаційно-технічних заходів.

Всі заходи організаційно-технічного характеру можна підрозділити на:

- організаційні, технічні, режимні та експлуатаційні.

Організаційні заходи пожежної безпеки передбачають:

- організацію пожежної охорони;
- проведення навчань з питань пожежної безпеки (включаючи інструктажі та пожежно-технічні мінімуми), застосування наочних засобів протипожежної пропаганди та агітації;
- проведення перевірок, оглядів стану пожежної безпеки приміщень, будівель, об'єкта в цілому.

До технічних заходів належать:

- суворе дотримання правил і норм, визначених чинними нормативними документами при реконструкції приміщень, будівель та об'єктів;
- технічному переоснащенні виробництва, експлуатації чи можливого переобладнанні електричних мереж, опалення, вентиляції, освітлення;
- улаштування автоматичної пожежної сигналізації, систем автоматичного гасіння та пожежного водопостачання;
- заборона використання обладнання, інструментів, аудиторій, бокси, лабораторії, майстерні, що не відповідають вимогам протипожежної безпеки;
- правильна організація робочих місць з використанням протипожежних технологічних установок, приладів, інструментів.

9.2. Протипожежний інструктаж і навчання.

З метою запобігання виникненню пожеж, їх поширенні та для боротьби з ними працівники проходять інструктажі й навчання за спеціальними програмами.

За призначенням та часом проведення протипожежні інструктажі поділяються на вступний, первинний, повторний, позаплановий та цільовий.

Вступний протипожежний інструктаж проводиться з усіма співробітниками, які щойно прийняті на роботу (постійну або тимчасову), а також з особами, які прибули в організацію у відрядження, на виробничу практику (навчання) і братимуть безпосередню участь у виробничому процесі. Його проводить фахівець пожежної безпеки та провідний інспектор з охорони праці Служби УЗ, П, ТБ, ОП та ВО університету.

Первинний протипожежний інструктаж проводиться безпосередньо з співробітниками перед початком роботи на робочому місці або при його переміщенні на іншу посаду. Його повинні проходити:

- усі новоприйняті на роботу (постійну чи тимчасову);
- працівники, переведені з інших структурних підрозділів;
- особи, що прибули у відрядження і мають брати участь безпосередньо у виробничому процесі;

- студенти, під час навчання, а також перед проведенням з ними практичних занять в майстернях, лабораторіях.

Під час первинного інструктажу співробітника знайомлять з пожежною безпекою, з правилами та інструкціями з пожежної безпеки; показують запасні виходи, оповіщувачі пожежної сигналізації, вогнегасники, засоби пожежегасіння; перевіряють практичні дії особи, що інструктується на випадок пожежі.

Повторний протипожежний інструктаж проводиться на робочому місці з усіма співробітниками не менш як один раз на рік за переліком питань, з якими необхідно ознайомити працівників під час проведення вступного та первинного протипожежних інструктажів.

Позаплановий протипожежний інструктаж проводиться з працівниками на робочому місці або у спеціально відведеному для цього приміщенні:

- у разі введення в дію нових або переопрацьованих нормативних актів з питань пожежної безпеки (норм, правил, інструкцій, положень тощо);
- у разі зміни технологічного процесу, застосування нового або заміни чи модернізації існуючого пожежонебезпечного устаткування;
- на вимогу державних інспекторів з пожежного нагляду, якщо виявлено незадовільне знання співробітниками правил пожежної безпеки на робочому місці, невміння діяти у випадку пожежі та користуватися первинними засобами пожежегасіння.

Позаплановий протипожежний інструктаж проводиться індивідуально або з групою співробітників споріднених спеціальностей (видів робіт). Обсяг та зміст інструктажу визначаються в кожному випадку окремо залежно від причин, що спричинили необхідність його проведення.

Цільовий протипожежний інструктаж проводиться з співробітниками перед виконанням ними разових (тимчасових) пожежонебезпечних робіт (зварювальних, розігрівальних та інших), при ліквідації аварії, стихійного лиха.

Первинний, повторний, позаплановий, та цільовий протипожежні інструктажі проводяться безпосередньо завідувачем кафедри, який пройшов навчання і перевірку знань з питань пожежної безпеки. Ці інструктажі завершуються перевіркою знань. Перевірку здійснює особа, яка проводила інструктаж.

Протипожежні інструктажі дозволяється проводити разом з відповідними інструктажами з охорони праці.

При проведенні всіх видів протипожежних інструктажів, крім цільового, у спеціальних журналах робляться записи (окремо від інструктажів з питань охорони праці) з підписами осіб, з якими проводився інструктаж та тих, хто його проводив. Запис про проведення цільового протипожежного інструктажу робиться у документі, що дозволяє виконання робіт (наряд-допуск).

Запис про проведення цільового протипожежного інструктажу робиться у документі, що дозволяє виконання робіт (наряд-допуск, дозвіл).

Навчання правил пожежної безпеки працюючих проводиться раз на 2 роки з метою підвищення загальних пожежно-технічних знань працюючих, навчання їх правилам

пожежної безпеки з урахуванням пожежонебезпечних особливостей виробництва, більш глибоке ознайомлення з протипожежними заходами та діями у разі виникнення пожежі; напрацювання навичок використання наявних засобів пожежегасіння.

9.3. Вимоги пожежної безпеки:

9.3.1. Утримання території.

Проїзди й проходи до будівель, споруд, пожежних вододжерел, підступи до зовнішніх стаціонарних пожежних драбин, пожежного інвентарю, обладнання та засобів пожежегасіння мають бути завжди вільними, утримуватися справними, взимку очищатися від снігу.

До всіх будівель і споруд має бути забезпечений вільний доступ.

Територія повинна мати зовнішнє освітлення, яке забезпечує швидке знаходження пожежних драбин, протипожежного обладнання, входів до будинків та споруд.

На території на видних місцях повинні бути встановлені таблички із зазначенням порядку виклику підрозділів оперативно-рятувальної служби, знаки із зазначенням місць розміщення первинних засобів пожежогазіння, схема руху транспорту, в якій слід вказувати розміщення будівель, водойм, гідрантів.

Для розміщення первинних засобів пожежегасіння на території повинні встановлюватися спеціальні пожежні щити.

Біля місць розташування пожежних гідрантів і водойм повинні бути встановлені світловий чи флуоресцентний покажчики з нанесенням на них:

- для пожежних гідрантів-літерним індексом «ПГ», цифровими значеннями відстані в метрах від покажчика до гідранта, внутрішнього діаметра трубопроводу в міліметрах, зазначенням виду водогінної мережі(кільцева або тупикова);
- для пожежної водойми-літерним індексом «ПВ», цифровими значеннями запасу води в кубічних метрах та кількості пожежних автомобілів, які можуть одночасно установлюватися на майданчику біля водойми.

Сміття та відходи виробництва необхідно складувати у спеціальну тару з кришкою та регулярно вивозити.

Куріння на території та у приміщеннях дозволяється у спеціально відведених та обладнаних для цього місцях.

Не дозволяється:

- захащувати, використовувати для складування матеріалів, устаткування, стоянок транспорту, будівництва та встановлення тимчасових будинків і споруд, у тому числі інвентарних побутових приміщень, індивідуальних гаражів тощо;
- зменшувати нормативну ширину проїздів;
- розводити багаття, спалювати відходи, тару, викидати не загашене вугілля та попіл на відстань менше 15 м від будівель та споруд, а також у межах, установлених будівельними нормами протипожежних розривів.

9.3.2. Утримання будівель, споруд, приміщень.

Для всіх будівель і споруд необхідні бути визначені категорії та зони пожежної

небезпеки. На входних дверях приміщень вивішується табличка з їх визначенням. Усі будівлі, споруди, приміщення повинні своєчасно очищатися від горючого сміття, відходів виробництва та постійно утримуватися у чистоті.

У разі перепланування приміщень, зміни їх функціонального призначення необхідно дотримуватись протипожежних вимог чинних нормативних документів будівельного та технологічного проектування.

За необхідності встановлення на вікнах приміщень, де перебувають працівники, ґрат, останні повинні розкриватися, розсуватися або зніматися. Під час перебування в цих приміщеннях працівників ґрати повинні бути розкриті(розсунуті, зняті).

Установлювати глухі (незнімні) ґрати дозволяється в складах, кімнатах для зберігання зброї та в інших приміщеннях, де це передбачено нормами й правилами, затвердженими в установленому порядку.

Приміщення, де використовуються персональні комп'ютери, слід оснащувати переносними вуглекислотними або порошковими вогнегасниками місткістю 3 л із рахунку: один вогнегасник на кожні 20 квадратних метрів площі підлоги приміщення, що захищається. Персональні комп'ютери після закінчення роботи повинні відключатися від електричних мереж.

У службових (адміністративних) приміщеннях забороняється:

- улаштовувати тимчасові електричні мережі, застосовувати саморобні некалібровані плавкі ставки в запобіжниках і саморобні подовжувачі, які не відповідають вимогам ***Правил улаштування електричних установок***, прокладати електричні проводи безпосередньо по горючій основі, експлуатувати світильники зі знятими ковпаками (розсіювачами);

- використовувати вимикачі та штепсельні розетки для розвішування на них одягу або інших предметів, обгортати електричні лампи й світильники папером, заклеювати ділянки електричної проводки горючою тканиною, папером;

- користуватися електричними чайниками, мікрохвильовими печами та іншими (окрім спеціально відведених та обладнаних місць), залишати без нагляду ввімкнені в електричну мережу кондиціонери, комп'ютери, інше електричне устаткування тощо, порушувати правила експлуатації електричних приладів;

- захаращувати підходи до засобів пожежегасіння, використовувати пожежні кран-комплекти й пожежний інвентар не за призначенням;

- використовувати для зберігання документів, різних матеріалів, предметів та інвентарю шафи (ніші) інженерних комунікацій;

- палити (крім спеціально відведених місць, позначених написом «**Місце для паління**» та обладнаних урною або попільничками з негорючого матеріалу), проводити зварювальні та інші вогневі роботи.

Горище, електрощитові та інші технічні приміщення не повинні використовуватися не за призначенням (для зберігання меблів, устаткування, інших сторонніх предметів). Двері горищ, підвальних приміщень, технічних поверхів, електрощитових слід утримувати зачиненими. На дверях цих приміщень повинно бути вказане місце знаходження ключів.

Зберігання різних речовин і матеріалів у складських приміщеннях повинно

здійснюватися з урахуванням їхніх пожежезабезпечених фізико-хімічних властивостей і сумісності. У складських приміщеннях матеріали необхідно зберігати на стелажах або укладати в штабелі, залишаючи між ними проходи шириною не менше 1 м. Відстань між стінами та штабелями повинна бути не менше 0,8 м.

Не дозволяється:

- спільне зберігання легкозаймистих та горючих рідин з іншими матеріалами, зберігання кислот у місцях, де можливе їх стикання з речовинами органічного походження;
- зберігання навалом та впритул до приладів і труб опалення.

Забороняється:

- у підвальних приміщеннях зберігати й застосовувати легкозаймисті й горючі рідини, балони з газами, карбід кальцію, інші речовини й матеріали, що мають підвищену вибухопожежезабезпеченість;
- знімати з дверей пристрої для самозачинення, фіксувати такі двері у відчиненому положенні;
- влаштовувати кладові чи інші допоміжні приміщення під сходовими маршами;
- зберігати, в тому числі тимчасово, інвентар та різні матеріали у тамбурах виходів, у шафах(нішах) для інженерних комунікацій;
- замикати на замки та зачиняти на інші запори, що погано відчиняються з середини, зовнішні евакуаційні двері під час перебування у корпусах працівників.

Будівлі, споруди та приміщення повинні бути забезпечені необхідною кількістю вогнегасників згідно з вимогами *Правил пожежної безпеки в Україні*, їх слід установлювати в легкодоступних та помітних місцях (коридорах, біля входів або виходів з приміщень) таким чином, щоб вони не заважали під час евакуації і була забезпечена можливість прочитування маркувальних написів на корпусі (інвентарний номер, пломби на пристроях ручного пуску, бирки, порядок приведення в дію, червоне фарбування). Відстань від можливого осередку пожежі (найбільш віддаленого місця у приміщенні) до місця розташування вогнегасника не повинна перевищати 20 м, але кількість вогнегасників повинна бути не менше двох на поверх. Місця знаходження вогнегасників слід позначати вказівними знаками згідно чинними стандартами.

Зарядження та перезарядження вогнегасників має виконуватися згідно інструкції з їх експлуатації (не рідше одного разу на рік). Перезарядженню підлягають також вогнегасники із зірваними пломбами.

Пожежні крани внутрішнього протипожежного водопостачання, які є у будівлі, повинні бути укомплектовані пожежними рукавами і стволами однакового з ним діаметра, а також важелями для полегшення відкривання вентилів, утримуватися справними і доступними для використання. Не рідше одного разу на шість місяців вони мають перевірятися на працездатність службою, яка здійснює їх технічне обслуговування.

Пожежні рукави необхідно утримувати сухими, складеними у „гармошку” або

подвійну скатку, приєднаними до крана та ствола.

Пожежні шафи для розміщення кранів слід пломбувати і вони повинні мати отвори для провітрювання. На дверцятах пожежних шаф із зовнішнього боку необхідно після літерного індексу «ПК» вказати порядковий номер крана та номер телефону виклику пожежної охорони. Влаштовуючи шафи, слід враховувати можливість розміщення в них двох вогнегасників.

Усі працівники повинні вміти користуватися вогнегасниками та внутрішніми пожежними кранами.

Не допускається:

- використання пожежних рукавів для господарчих та інших потреб, не пов'язаних з пожежогасінням.

9.3.3. Утримання евакуаційних шляхів.

Розміщення у приміщеннях меблів та обладнання слід здійснювати таким чином, щоб забезпечувався вільний евакуаційний прохід до дверей виходу, який дорівнює ширині дверей, але не менше 1 м. За наявності у приміщенні лише одного евакуаційного виходу дозволяється розмішувати в ньому не більше 50 осіб.

Не дозволяється:

- заповнення приміщень людьми понад установлену норму (0,75 м² на одну людину), звуження проходів між рядами (не менше 1 м), установка в проходах додаткових стільців тощо.

Евакуаційні шляхи (проходи, коридори, вестибюлі, сходові марші тощо) і виходи повинні постійно утримуватися вільними, нічим не захащуватися і у разі виникнення пожежі забезпечувати безпеку під час евакуації всіх людей, які перебувають у приміщеннях будівель та споруд. На кожному поверсі вивішується план евакуації на випадок пожежі.

Не допускається:

- захащувати шляхи евакуації (коридори, проходи, сходові марші і площадки, вестибюлі, холи, тамбури тощо) меблями, обладнанням, різними матеріалами та готовою продукцією, навіть якщо вони не зменшують нормативну ширину;
- улаштовувати у загальних коридорах комори і вбудовані шафи, за винятком шаф для інженерних комунікацій; зберігати в шафах (нішах) для інженерних комунікацій горючі матеріали, а також інші сторонні предмети;
- розвішувати у сходових клітках на стінах стенди, панно тощо.

Двері на шляхах евакуації повинні відчинятися в напрямку виходу з будівель (приміщень). Допускається обладнання дверей з відчиненням усередину приміщення у разі одночасного перебування в ньому не більше 15 чоловік, а також у санвузлах, з балконів, лоджій, площадок зовнішніх евакуаційних сходів (за винятком дверей, що ведуть у повітряну зону незадимлюваної сходової клітки).

При наявності людей у приміщенні двері евакуаційних виходів можуть замикатися лише на внутрішні запори, які легко відмикаються.

Не допускається:

- забивати, заварювати, замикати на навісні замки, болтові з'єднання та інші запори, що важко відчиняються зсередини, зовнішні евакуаційні двері будівель;

- знімати пристрої для само зачинення дверей сходових кліток, коридорів, холів, тамбурів тощо, а також фіксувати само закривні двері у відчиненому положенні.

Сходові клітки, внутрішні відкриті та зовнішні сходи, коридори, проходи та інші шляхи евакуації мають бути забезпечені евакуаційним освітленням відповідно до вимог будівельних норм та правил улаштування електроустановок. Світильники евакуаційного освітлення повинні вмикатися з настанням сутінків у разі перебування в будівлі людей. Шляхи евакуації, що не мають природного освітлення, повинні постійно освітлюватися електричним світлом (у разі наявності людей).

Сходові марші й майданчики повинні мати справні огорожі з поручнями. Евакуаційні виходи повинні бути позначені світловими покажчиками з написом "Вихід" білого кольору на зеленому фоні та постійно справними.

Килими, килимові доріжки й інше покриття підлоги у приміщеннях з масовим перебуванням людей повинні надійно кріпитися до підлоги і бути помірно небезпечними щодо токсичності продуктів горіння, мати помірну димоутворювальну здатність.

Не допускається:

- улаштовувати слизьку підлогу на шляхах евакуації.

На випадок відключення електроенергії обслуговуючий персонал будівель, де у вечірній та нічний час можливе масове перебування людей, повинен мати електричні ліхтарі. Кількість ліхтарів визначається адміністрацією, виходячи з особливостей об'єкта, наявності чергового персоналу, кількості людей у будівлі (але не менше одного ліхтаря на кожного працівника, який чергує на об'єкті у вечірній або нічний час).

9.3.4. Утримання технічних засобів протипожежного захисту.

Будівлі та приміщення повинні оснащуватися установками пожежної сигналізації та автоматичними установками пожежегасіння відповідно до вимог чинних нормативних документів.

Усі установки мають бути справними, утримуватися в працездатному стані і мати сертифікати відповідності.

Для утримання в працездатному стані засоби протипожежного захисту необхідно забезпечувати такі заходи:

- технічне обслуговування з метою збереження показників безвідмовної роботи на період терміну служби;

- матеріально-технічне (ресурсне) забезпечення з метою безвідмовного виконання функціонального призначення в усіх режимах експлуатації, підтримання і своєчасне відновлення працездатності;

- опрацювання необхідної експлуатаційної документації для обслуговуючого й чергового персоналу.

Будівлі і приміщення повинні бути обладнані системами проти димного захисту, технічними засобами оповіщення про пожежу та засобами зв'язку

відповідно до вимог будівельних норм.

Мережі протипожежного водогону повинні забезпечувати потрібні за нормами витрати та напір води.

9.3.5. Утримання інженерного обладнання.

Силове і освітлювальне електричне устаткування, електрична проводка та інші споживачі електричної енергії повинні виконуватися та експлуатуватися відповідно до Правил улаштування електричних установок (ПУЕ) і до Правил технічної експлуатації (ПТЕ).

Електрична проводка, роздільні пристрої, апаратура, електричне обладнання, вимірювальні прилади а також запобіжні пристрої різного типу, рубильники та інші пускові апарати і пристрої повинні монтуватися на негорючих основах (текстоліт, гетинакс та інші матеріали). Розподільні електричні щити, електричні двигуни повинні періодично оглядатися і очищатися від пилу.

Приєднання нових споживачів електричної енергії (електричних двигунів та іншого електричного обладнання) повинно проводитися з відома особи, відповідальної за експлуатацію електричного господарства. Зіпсовані електричні апарати та прилади, які можуть викликати коротке замикання, повинні бути терміново відремонтовані або замінені на інші.

Плавкі вставки запобіжників мають бути калібровані із зазначенням номінального струму вставки (клеймо заводу-виготовлювача або електричної лабораторії).

Настільні лампи, вентилятори, телевізори, радіоприймачі, холодильники та інші електричні прилади повинні вмикатися в мережу тільки через справні штепсельні розетки і електричні шнури.

Не дозволяється:

- експлуатація тимчасових електричних мереж.

Забороняється:

- застосування саморобних некаліброваних плавких вставок;
- встановлення електричних побутових приладів (телевізорів, холодильників тощо) в нішах меблів.

Для загального відключення силових та освітлювальних мереж складських приміщень, архівів та інших подібних приміщень необхідно передбачити встановлення апаратів відключення ззовні вказаних приміщень на негорючих стінах.

Електричне устаткування і електричну апаратуру ущільненого, захисного виконання потрібно систематично перевіряти на герметичність, звертаючи на це особливу увагу, а також на стан ущільнювальних прокладок.

Обігрівання приміщень повинно здійснюватись тільки приладами центрального водяного опалення.

Приміщення вентиляційних установок повинні завжди утримуватися в чистоті. У разі виникнення пожежі треба негайно вимкнути вентиляційну систему за відсутності її аварійного вимкнення.

Під час експлуатації побутових кондиціонерів **забороняється:**

- у разі встановлення кондиціонера у віконному отворі використовувати як опорні конструкції горючі елементи конструкцій рам;

- кустарно переробляти кондиціонери;
- замінювати триполюсні штепсельні роз'єднувачі на двополюсні;

Встановлювати кондиціонери у внутрішніх протипожежних перегородках та стінах.

9.4. Заходи пожежної безпеки:

9.4.1. Під час застосування відкритого вогню.

Електрозварювальні та інші роботи, пов'язані з застосуванням відкритого вогню, допускаються тільки по наряду-допуску або з письмового дозволу завідувача кафедри чи особи, яка виконує його обов'язки.

До проведення вогневих робіт допускаються тільки кваліфіковані працівники, які мають при собі посвідчення газоелектрозварника та посвідчення про проходження пожежно-технічного мінімуму. Виконувати вогневі роботи дозволяється тільки після вжиття заходів щодо забезпечення пожежної безпеки при справному газоелектрозварювальному обладнанні. Вогневі роботи повинні негайно припинятися на вимогу відповідального за їх безпечне проведення органами державного пожежного нагляду.

Заборається:

- розводити багаття, застосовувати відкритий вогонь на території та в приміщеннях.

9.4.2. При встановленні пічного опалення.

У разі встановлення металевих печей на ніжках повинна:

- дерев'яна підлога під піччю бути вкрита теплоізоляційним (таким, що не горить) матеріалом завтовшки не менше ніж 12 см., а зверху - покрівельним залізом, на яке кладеться один ряд цегли на глиняному розчині;
- ізольована площа підлоги повинна виступати за периметр перед топкою на 70 см, з боків - не менше ніж 25 см;

У разі встановлення металевих печей без ніжок повинна:

- на дерев'яній підлозі зроблена основа з чотирьох рядів цегли на глиняному розчині;
- на дерев'яній підлозі перед топковим отвором слід прибити металевий лист розміром 70 х 50 см. Відстань від топкового отвору до протилежної стіни повинна бути не менше ніж 1 м 25 см, а від печі до обладнання - не менше ніж 70 см.

Для влаштування металевих димових труб необхідно:

- деталі труб щільно з'єднувати між собою у напрямку руху диму та на глибину діаметра труби;

- металеву трубу вставляти в цегляну кладку не менше ніж на 10 см;

- у разі прокладання труби через вікно - вставляти в нього лист покрівельного заліза завтовшки не менше ніж 3 діаметри труби, кінець якої повинен бути виведений зовні на відстань не менше ніж 70 см. та закінчуватися направленим угору патрубком заввишки не менше ніж 50 см з іскрогасником;

- у разі прокладання труб через стіни та перегородки з легкозаймистого матеріалу - влаштувати цегляні перегородки завтовшки 38 см для незахищених конструкцій та 25 см для конструкцій, захищених від загорання;

- виводити труби від стін, перегородок та конструкцій покрівлі на відстань не

менше ніж 70 см, їх загальна довжина не повинна перевищувати 10м.;

-у разі виведення труб через вікна одноповерхових будівель, верхніх поверхів багатоповерхових будівель не допускати, щоб вони піднімалися вище від карниза на 1 м., стежити, щоб закінчувалися іскрогасниками.

Забороняється:

- вводити труби у вентиляційні канали.

9.5. Порядок огляду, приведення в пожежно-безпечний стан приміщень, корпусів та закриття їх після закінчення роботи.

Після закінчення робочого дня співробітники повинні навести порядок на робочому місці, зачинити вікна та вимкнути електричне живлення приладів і обладнання, яким вони користувалися(настільні лампи, друкарські та лічильні машинки, вентилятори, побутові кондиціонери, комп'ютери, радіоприймачі і таке інше).

Відповідальний за пожежну безпеку у приміщеннях після закінчення роботи зобов'язаний:

- ретельно оглянути всі приміщення, пересвідчитись у тому, що нема порушень, які можуть призвести до виникнення пожежі;
- вимкнути освітлення, знеструмити прилади та устаткування(за винятком електричного устаткування, яке відповідно до вимог технології має працювати цілодобово).

9.6. Обов'язки та дії працівників у разі пожежі

У разі виявлення ознак пожежі співробітник кафедри повинен:

- негайно повідомити про це пожежно-рятувальну службу за телефоном «101», вказати при цьому точну адресу, кількість поверхів, місце виникнення пожежі, наявність працівників, а також своє прізвище;
- повідомити про пожежу завідувача кафедри;
- вжити (по можливості) заходів щодо евакуації працівників та матеріальних цінностей, гасіння пожежі з використанням наявних вогнегасників та інших засобів пожежегасіння.

Завідувач кафедри, якому повідомлено про виникнення пожежі, повинен:

- перевірити, чи викликана пожежно-рятувальна служба;
- перевірити здійснення оповіщення працівників про пожежу;
- вимкнути (у разі необхідності) струмоприймачі та вентиляцію;
- у разі загрози життю працівникам негайно організувати їх рятування (евакуацію), вивести за межі небезпечної зони всіх працівників, які не беруть участь у ліквідації пожежі;
- забезпечити дотримання техніки безпеки працівниками, які беруть участь у гасінні пожежі;
- організувати зустріч підрозділів пожежно-рятувальної служби, надати їм допомогу у її локалізації та ліквідації.

Після прибуття на гасіння пожежі підрозділів пожежно-рятувальної служби повинен бути забезпечений безперешкодний доступ до місця, де виникла пожежа.

Якщо є потерпілі, необхідно надати першу (до медичну) допомогу, викликати лікаря або вжити заходів щодо транспортування їх у найближчий медичний заклад.

Правила поведінки під час виникнення пожежі у навчальному закладі Кожен учасник навчально-виховного процесу, який виявив пожежу або її ознаки (задимлення, запах горіння або тління різних матеріалів), зобов'язаний негайно повідомити про це за телефоном: 101; за діяти систему оповіщення людей про пожежу, розпочати евакуацію під керівництвом дорослих з будівлі до безпечного місця згідно з планом евакуації.

9.7 Документи та заходи.

Пожежна безпека забезпечується за допомогою таких документів та заходів:

а) розпорядження завідувача кафедри про протипожежний режим на кафедрі.

Розпорядження видається щорічно на початку навчального року, в ньому визначаються:

- порядок прибирання приміщень, горючих відходів і пилу;
- порядок знеструмлення електричного устаткування у випадку пожежі та після закінчення робочого дня;
- порядок проведення тимчасових вогневих й інших пожежебезпечних робіт;
- порядок огляду й закриття приміщень після закінчення роботи;
- дії при виявленні пожежі;
- порядок і терміни проходження інструктажу з пожежної безпеки, а також призначені відповідальні за його проведення;
- відповідальні за пожежну безпеку будинків й окремих приміщень.

б) інструкція з пожежної безпеки, яка визначає:

- порядок утримання території, будинків і приміщень, у тому числі евакуаційних шляхів;
- забезпечення пожежної безпеки при проведенні навчального процесу, експлуатації устаткування, проведенні пожежебезпечних робіт;
- порядок і норми зберігання пожежебезпечних речовин і матеріалів;
- порядок збору, зберігання й видалення горючих речовин і матеріалів;
- порядок дій при пожежі: забезпечення безпечної й швидкої евакуації працівників та студентів, не рідше одного разу на півріччя необхідно проводити практичні тренування з евакуації працівників та студентів з будівлі при пожежі.

в) план евакуації, який оформляється на кожен поверх будинку, затверджується завідувачем, підписується особою, відповідальною за пожежну безпеку.

Він повинен містити:

- схему поверху, на якій наносяться шляхи й напрямки евакуації;
- місця розташування первинних засобів пожегасіння й засобів зв'язку.

План вивішується на видному місці, він повинен вчасно переглядатися з урахуванням наявних умов.

г) куточок пожежної безпеки, у якому повинні бути розміщені:

- плакати про заходи пожежної безпеки;
- інструкція з пожежної безпеки;
- список добровільної пожежної дружини з їхніми обов'язками.

д) акти про укомплектованість внутрішніх пожежних кранів.

Внутрішні пожежні крани повинні бути укомплектовані рукавами й приєднаними до них стовбурами, розміщені в настінних шафах і опломбовані.

У місцях з'єднання пожежного рукава із краном і зі стовбуром повинні бути гумові ущільнювальні прокладки. На дверцятах шафи повинен бути нанесений буквенний індекс із порядковим номером і номер телефону найближчої пожежної частини.

е) акти про технічне обслуговування і перевірку працездатності внутрішніх пожежних кранів.

Внутрішні пожежні крани не рідше двох разів у рік (навесні й восени) підлягають технічному обслуговуванню й повинні перевірятися на працездатність шляхом пуску води, для чого вибирають два вище від усіх розташовані пожежні крани, розгортають пожежні рукави й повністю відкривають вентиля. Довжина компактного струменя повинна бути не менше 17м. Після цього пожежні рукави просушують і перекичують на нове укладання. Інші пожежні рукави повинні перекичуватися на нове укладання також не рідше двох разів на рік.

ж) акт про наявність показників пожежних гідрантів (для тих навчальних закладів, що мають такі гідранти).

У пожежних гідрантів і на стіні будинку повинні бути встановлені відповідні показники, на яких чітко наносяться цифри, що вказують відстань до джерела. Пожежні гідранти повинні перебувати в справному стані, перевірятися не рідше двох разів на рік на водовіддачу зі складанням акту, а в зимовий час повинні бути утеплені й очищатися від снігу й льоду.

з) акти про своєчасність перевірки й перезарядження вогнегасників.

Споруда і приміщення повинні бути забезпечені вогнегасниками відповідно до норм. Хімічні пінні вогнегасники повинні перезаряджатися щорічно. Вуглекислотні вогнегасники повинні перевірятися не рідше одного разу на 2 роки шляхом зважування (припустимий витік вуглекислого газу не повинен перевищувати 80 г протягом року). Балон вуглекислого вогнегасника повинен піддаватися гідравлічним випробуванням один раз на 5 років. Порошкові вогнегасники повинні проходити огляд на зарядних станціях один раз на 2 роки. На корпусі вогнегасників наноситися порядковий номер білою фарбою, також повинні бути таблички із вказівкою дати їхньої перевірки або перезарядження, вага заряду й розпис відповідальної особи. Усі первинні засоби пожежегасіння повинні бути зареєстровані в **журналі обліку первинних засобів пожежегасіння**.

к) акти про технічне обслуговування автоматичної пожежної сигналізації.

Автоматична пожежна сигналізація встановлюється в кабінетах і лаборантських, майстернях, кабінетах обслуговуючих видів праці, радіовузлах, технічних засобів навчання, інвентарних для зберігання технічних засобів й апаратури, кіно-апаратних, бібліотеках, викладацьких, кімнатах технічного персоналу з господарською коморою. Автоматична пожежна сигналізація повинна постійно перебувати у ввімкненому стані й щорічно перевірятися на працездатність із складанням акту.

л) акти про стан евакуаційних проходів, виходів, коридорів і сходів.

Евакуаційні проходи, виходи, коридори й сходи не повинні захарашуватися будь-яким устаткуванням і предметами. Вихідні двері сходових кліток повинні

мати ущільнення в притворах і бути обладнані пристроями самозакривання. Всі евакуаційні виходи повинні бути обладнані запорами, що легко відкриваються, і не забиватися цвяхами. У коридорах, холах, на сходових клітках евакуаційних виходів повинні бути попереджувальні та вказівні знаки безпеки.

м) акти про стан горищ.

Двері горищ повинні бути постійно замкнені. На дверях горищних приміщень повинні бути написи з визначенням місця зберігання ключів. Слухові вікна горищ повинні бути зашклені й перебувати в закритому стані. У горищних приміщеннях не повинна сушитись білизна й влаштовуватись склади. Обробка дерев'яних конструкцій горищних приміщень вогнезахисним засобом повинна проводитися не рідше одного разу на 3 роки зі складанням акту. Перевірка стану вогнезахисної обробки повинна проводитись один раз на 6 місяців зі складанням акту.

н) акти про стан зберігання фарб, лаків, розчинників й інших легко займистих рідин.

Фарби, лаки, розчинники й інші легкозаймисті рідини повинні зберігатися в окремих будівлях-складах.

РОЗДІЛ 10. ЗАХОДИ ЕЛЕКТРИЧНОЇ БЕЗПЕКИ

10.1. Організаційні заходи.

Електрична безпека це система організаційних і технічних заходів та засобів, що забезпечують захист учасникам навчального процесу від шкідливої і небезпечної дії електричного струму, електричної дуги, електричного поля і статичної електрики. Для безпечного виконання робіт повинні виконуватися наступні організаційні заходи:

- затвердження переліку робіт, що виконуються розпорядженнями та в порядку поточної експлуатації;
- призначення осіб, відповідальних за безпечне проведення робіт;
- призначення осіб, яким надається право оперативного перемикавання та переговорів;
- підготовка робочих місць;
- допуск до роботи;
- нагляд під час виконання роботи;
- переведення на інше робоче місце;
- оформлення перерв в роботі та її закінчення.

Електрична безпека включає в себе:

- правові, соціально-економічні, організаційно-технічні, санітарно-гігієнічні, лікувально-профілактичні, реабілітаційні та інші заходи.

Правила **електричної безпеки** регламентуються правовими і технічними документами, нормативно-технічною базою.

За порушення вимог нормативно-правових актів з охорони праці кожен працівник несе відповідальність згідно з чинним законодавством України.

10.2. Заходи та засоби захисту від ураження електричним струмом.

Основними заходами захисту від ураження електричним струмом є:

- застосування робочої, подвійної або підсиленої ізоляції;
- дотримання відповідної відстані до струмоведучих частин чи шляхом закриття, огороження струмоведучих частин;
- застосування блокуючих пристроїв та огорожувальних пристроїв для запобігання помилкових операцій та доступу до струмоведучих частин;
- надійного та швидкісного автоматичного відключення частин електричного обладнання, що потрапило під напругу і пошкоджених ділянок електричної мережі, в тому числі захисного відключення;
- захисне заземлення та занулення корпусів електричного обладнання та елементів електричного устаткування, що можуть потрапити під напругу внаслідок пошкодження ізоляції;
- вирівнювання потенціалів;
- застосування розподільчих трансформаторів;
- застосування напруги 42В. і нижче змінного струму частотою 50Гц. Та 110В. і нижче постійного струму;
- застосування попереджувальної сигналізації, написів та плакатів;

- застосування обладнання яке понижує напругу електричних полів;
- застосування засобів захисту та пристроїв, в тому числі для захисту від дії електричного поля в електричних установках, в яких його напруженість перевищує допустимі норми.

Засобами захисту від ураження електричним струмом є:

а) колективні засоби захисту:

- захисне вимкнення аварійної мережі в цілому або її ділянки;
- захисне заземлення, занулення електроустановок;
- попереджуючі, забороняючі, наказові, вказівні переносні щити;
- ізолюючі накладки, тимчасові переносні заземлення;
- спеціальні знаки безпеки, сигналізація, захисні при строї, блокування, ізолюючі вставки.

б) індивідуальні засоби захисту:

- діелектричні рукавички, боти, калоші, килимки, ізолювальні підставки;
- переносні безпечні світильники, знижувальні трансформатори, захисні заземлення, захисні пристрої, знаки безпеки, екрани-поглиначі.

в) захист від статичної електрики:

- заземлення технологічного устаткування;
- ліквідація можливості утворення "місцевих" вибухонебезпечних концентрацій пилу, газу, парів через витяжні системи вентиляції;
- застосування загального і місцевого зволоження повітря в небезпечних місцях приміщення, робочої зони;
- іонізація повітря, застосування індукційних або тканинних нейтралізаторів, антистатичні настили;
- передбачити струмопровідні підлоги, а також спецвзуття зі струмопровідною підошвою, антистатичні рукавички.

10.3. Особливості ураження електричним струмом та види електричних травм.

Особливості ураження електричним струмом:

- **електрична травма** викликана впливом електричного струму або електричної дуги;
- **електричний травматизм** це явище, яке характеризується сукупністю електричних травм;
- **електрична безпека** це система організаційних і технічних заходів і засобів, які забезпечують захист людини від шкідливого і небезпечного впливу електричного струму, електричної дуги, електромагнітного поля і статичної електрики.

Електричні травми умовно поділяються на місцеві і електричні удари.

Місцева електрична травма це локальне ушкодження цілісності тканини тіла, кісток під впливом електричного струму або електричної дуги. Характерними видами місцевих електричних травм є:

- **електричні опіки** (поверхневі, внутрішні) ураження шкіри або внутрішніх органів і тканин тіла; виникають внаслідок нагрівання тканин тіла струмом величиною більш 1 А;
- **електричні знаки** плями сірого або блідо-жовтого кольору у вигляді мозолі

на поверхні шкіри в місці контакту із струмопровідними елементами; вони безболісні і швидко зникають;

- **електрична металізація шкіри** це просочування поверхні шкіри частками металу при його випаровуванні чи розбризкуванні під впливом електроструму; ця травма є безпечною (за винятком очей) і з часом зникає;

- **електрична офтальмія** запалення очей внаслідок дії великого потоку ультрафіолетових променів;

- **механічне пошкодження** виникає під час різкого мимовільного скорочення м'язів під впливом струму, що проходить через людину, від чого рветься шкіра, кровоносні судини, нервова тканина і навіть кістки;

- **електричний удар** це збудження електрострумом живих тканин у вигляді судорожних скорочень м'язів.

10.4. Дії в аварійних ситуаціях, перша допомога при ураженні електричним струмом.

При виявленні аварійної або не штатної ситуації, порушень нормальної роботи електричного обладнання(появі диму, стороннього шуму, ушкодження корпусу електричної установки або залиття її водою) необхідно негайно:

- вимкнути електричну установку та при можливості, перейти на резервне обладнання;

- повідомити безпосереднього керівника про ситуацію, що виникла, а також про свої дії.

При ураженні працівника електричним струмом необхідно терміново виконати такі заходи:

- звільнити працівника від дії електричного струму, дотримуючись заходів безпеки, щоб не потрапити під дію електричного струму;

- оцінити стан потерпілого та визначити необхідні заходи першої допомоги. Випадок смерті може фіксувати лише медичний персонал (лікар). У кожному випадку ураження електричним струмом потрібно обов'язково викликати лікаря незалежно від стану потерпілого;

- при необхідності винести(вивести) потерпілого у безпечне місце та надати йому першу допомогу;

- підтримувати основні життєві функції потерпілого до прибуття медичного персоналу;

Викликати швидко допомогу або вжити заходів щодо транспортування потерпілого в найближчу медичну установу, за умови підтримання свідомості потерпілого під час пересування.

РОЗДІЛ 11. НАДАННЯ ПЕРШОЇ ДОПОМОГИ ПОТЕРПІЛИМ У РАЗІ НЕЩАСНОГО ВИПАДКУ

11.1. Основні причини травматизму і захворювань та засоби їх запобігання.

Для успішного вирішення питань зниження травматизму і захворювань має знання причин їх виникнення, що дозволяє розробляти конкретні плани щодо запобігання нещасних випадків.

До організаційних заходів запобігання травматизму відносяться:

- навчання працюючих безпечним методам праці та інструктування їх на робочому місці, розробка правил, норм та інструкцій з техніки безпеки, виробничої санітарії, електро- та пожежної безпеки;
- здійснення контролю за дотриманням законодавства про працю та відпочинок, залучення до роботи не за спеціальністю, без інструктажу з техніки безпеки, порушення інструкцій з техніки безпеки.

До технічних заходів запобігання травматизму належать:

- підтримання справного стану обладнання та робочих місць.

11.2. Надання медичної допомоги:

а) Перша медична допомога при опіках.

При опіках першого ступеню (почервоніння тіла) треба зробити примочку з розчину харчової соди (дві ложки соди на склянку води), винного спирту або горілки, присипати шкіру крохмалем, содою або пудрою. Можна також змащувати вазеліном, олією.

При опіках другого ступеню (з'явлення пухирів) обережно вивільнити тіло від одягу та взуття, перев'язати обпечене місце стерильним матеріалом або чистою полотняною ганчіркою змоченою 5% розчином марганцевого калію, обкласти ватою, забинтувати та направити постраждалого до лікаря.

Забороняється:

- скривати пухирі, здирати клатті матерії або речовини, які пристали.

При опіках третього ступеню (зруйнування шкіри, обвуглювання) обережно вивільнити тіло постраждалого від одягу та взуття, обробити обпечене місце 5% розчином марганцево - кислого калію, накласти стерильну пов'язку, тепло вкрити постраждалого та дати йому багато теплого пиття, негайно відправити до лікаря.

При опіках кислотами, добре промити обпечену поверхню водою та накласти примочку з содовою речовиною.

б) До медична допомога при удушенні та отруєнні чадним газом.

При удушенні та отруєнні необхідно постраждалого вивести із загазованого приміщення на свіже повітря, вивільнити від одягу, що стискає дихання та викликати медичну допомогу.

Якщо у потерпілого вже холодне тіло, то треба зробити йому розтирання або зігріти грілками. При втраті свідомості, потерпілого слід покласти на рівне місце, дати подихати нашатирним спиртом, змочити лице водою. При відсутності у потерпілого ознак дихання, необхідно негайно зробити йому штучне дихання.

в) До медична допомога при забиттях, розтягненнях, переломах, вивихах.

Ознаки: сильний біль.

Головною частиною в наданні долікарської допомоги, як при відкритих переломах після зупинки кровотечі та накладення стерильної пов'язки, так і при закритому переломі є створення покою пошкодженій кінцівки. Це зменшує біль та попереджує зміщення кісткових уламків. В якості шин можна використовувати пажі, дошки, лінійки, куски фанери тощо. При підозрі на переломи, фіксація кінцівок обов'язкова. На місце травми прикладається холод.

Ознаки забиття.

До місця забиття прикласти холод, а потім накласти тугу пов'язку. Розтягнення зв'язок, вивих - туге бинтування, забезпечення спокою, прикладення холоду.

г) До медична допомога при кровотечах.

Поранення, забиття, відкриті переломи супроводжуються , перша до медична допомога складається з наступного:

- підняти поранену кінцівку, закрити рану, що кровоточить перев'язочним матеріалом та придавити зверху, не торкаючись пальцями рани. Тримати п'ять хвилин, до зупинки кровотечі, зверху рану закрити стерильним бинтом;
- при сильних кровотечах накласти джгут чи закрутку вище пошкодженої ділянки на 1,5 години та вкласти записку з точним часом накладення джгута та негайно направити потерпілого до лікарні;
- при внутрішніх кровотечах, постраждалому забезпечити спокій, викликати швидку допомогу, до місця травми прикласти холод, не давати пити води.

д) До медична допомога при пораненнях.

Під час роботи можуть бути незначні поранення: забиття, подряпини, незначні рани, уколи тощо. Попадання інфекції в рану може викликати нагноєння. Тому незначні ранки (та шкіри круг неї) необхідно обробити настоем йоду або діамантовою зеленню та закрити стерильною пов'язкою.

е) До медична допомога при ураженні електрострумом.

Понад усе, необхідно швидко вивільнити потерпілого від дії струму, так як від цього залежить важкість травми. Першими діями повинно бути швидке відключення електроустановки за допомогою вимикачів, рубильників тощо, що відключають апарат. Якщо швидко відключити електроустановку неможливо, то в цьому разі необхідно вжити заходів по вивільненню постраждалого, при цьому особа, що надає допомогу, не повинна доторкатися до потерпілого без дотримання мір безпеки, тому що він може знаходитися під дією електроструму. Для вивільнення постраждалого від струмоведучих частин слід використовувати канати, палки, дошки чи інші предмети, що не проводять струм, або відтягнути його за одягу. При вивільненні постраждалого від струмоведучих частин необхідно діяти однією рукою. Після вивільнення постраждалого необхідно викликати лікаря. Якщо постраждалий у свідомості або без свідомості, але є дихання та пульс, необхідно покласти його, розстебнути одягу, що стискає дихання, змочити лице холодною водою, дати нюхати нашатирний спирт. При відсутності дихання і пульсу, для підтримки життєвих сил, необхідно провести штучне дихання і зовнішній масаж серця.

РОЗДІЛ 12. РОЗСЛІДУВАННЯ, РЕЄСТРАЦІЯ ТА ОБЛІК НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ, ПРОФЕСІЙНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ ТА АВАРІЙ

Згідно зі статтею 22 Закону України "Про охорону праці" від 14.10.1992р. № 2694-XII роботодавець повинен організовувати розслідування та вести облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій.

Порядок розслідування, реєстрація та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій, що сталися з працівниками регламентується Порядком проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.12.2011р. № 1232(зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 24.10.2013р. № 1809/24341).

Єдиний порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, що сталися з учасники навчального процесу під час навчального процесу встановлює Положення про Порядок розслідування нещасних випадків, що сталися під час навчально-виховного процесу в навчальних закладах, затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.10.2023р. № 1365 (зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 24.10.2013р. № 1809/24341).

Розслідування проводиться у разі раптового погіршення стану здоров'я, поранення, травми у тому числі отримані внаслідок тілесних ушкоджень, заподіяних іншою особою, гострі професійні захворювання і гострі професійні та інші отруєння, теплові удари, опіки, обмороження, утоплення, ураження електричним струмом, блискавкою та іонізуючим випромінюванням, інші ушкодження, отримані внаслідок аварії, пожеж, стихійного лиха (землетруси, зсуви, повені, урагани та інші надзвичайні події), контакту з тваринами, комахами та іншими представниками флори і фауни, що призвели до втрати учасником навчального процесу працездатності на один робочий(навчальний) день чи більше або до необхідності переведення потерпілого на іншу(легшу) роботу терміном не менш як на один робочий день, а також випадки смерті(далі-нещасні випадки).

Про нещасний випадок, внаслідок якого працюючий втратив працездатність не менше як на один день, складається акт за формою Н-1 комісією з розслідування.

Розслідуванню підлягають нещасні випадки, що сталися:

- під час проведення навчальних занять (лекцій, уроків, практичних, лабораторних занять, інших занять та в перервах між ними) відповідно до навчальних, виробничих планів та розкладу занять;
- під час перебування на заняття з одного корпусу до іншого пішки чи на транспорті, якщо це визначено навчальними, виробничими планами та розкладом занять;
- під час проведення позакласних та інших заходів у вихідні, святкові та канікулярні дні, якщо ці заходи здійснюються під безпосереднім викладача;
- під час занять з професійного навчання, проведення професійних робіт, виробничої та навчальної практики, які проводяться відповідно до навчальних

планів на кафедрі

- під час роботи на кафедрі;
- під час проведення спортивних змагань, тренувань оздоровчих заходів, екскурсій, походів, експедицій, організованих кафедрою у встановленому порядку;
- під час перевезень учасників навчального процесу до місця проведення навчання, інших заходів і назад організованого прямування їх на запланований захід на транспорті або пішки;
- унаслідок вживання алкоголю, наркотичних або інших : алотропних речовин, а також унаслідок їх дій (асфіксія, інсульт, зупинка серця тощо) за наявності молочного висновку, якщо нещасні випадки сталися під час проведення занять, інших заходів та робіт.

Про кожний нещасний випадок, що трапився під час навчального процесу, потерпілий або свідок нещасного випадку повинен повідомити безпосереднього викладача або іншу особу, яка була присутня під час проведення заходів навчального процесу, який зобов'язаний:

- терміново організувати надання першої медичної допомоги потерпілому, у разі необхідності - його доставку до лікувально-профілактичного закладу;
- зберегти обстановку на місці в тому стані, в якому вона була на момент події (якщо це не загрожує життю і здоров'ю тих, хто там перебуває, і не призведе до більш тяжких наслідків);
- повідомити про те, що сталося завідувача кафедри.

У разі, коли на кафедрі стався груповий нещасний випадок, нещасний випадок зі смертельним наслідком, вони підлягають спеціальному розслідуванню, яке проводиться протягом не більше 10 днів.

Завідувач кафедри зобов'язаний **аналізувати причини** нещасних, випадків, професійних захворювань і отруєнь і здійснювати заходи щодо їх запобігання.

В.о. завідувача кафедри військової підготовки

Олексій КОТОВ

Узгоджено

Провідний інженер з ОП

Тетяна УДОВЕНКО

Начальник юридичного відділу

Максим ДЄЄВ